Ազգ

AZG
armenian newspaper

Յուլիս 4
1992
Շաբաթ

եռօրեայ թերթ
Բ տարի. թիւ 54 (146)
գինը 95 կ.

Երեւան 375010
Հանրապետութեան 47

դասիչ 69149

հեռ. 581841, ֆաքս 562941, տելեքս 243266 SULA SU

Սահմանամերձ շրջաններում իրավիճակը մնում է լարված

Տաւուշ. Յունիսի 2-ին ադրբեջանական ուժերը Ղազախի հենակետերից տանկերից եւ հետեւակի մարտական մեքենաներից հրետակոծել են Մովսես գյուղը: Կան ավերածություններ: Մեկ հոգի վիրավորվել է: Նույն օրը երեկոյան գնդակոծվել են շրջանի սահմանամերձ Արծվաբերդ եւ Այգեձոր գյուղերը: Գիշերվա ընթացքում սահմանամերձ գրեթե բոլոր գյուղերը գնդակոծվել են ինքնաձիգներից եւ գնդացիրներից: Տուժածներ չկան: Երեկվա ընթացքում իրավիճակը համեմատաբար հանգիստ էր:

Գորիս: Յունիսի 2-ին Ադրբեջանի Ղուբաթլիի շրջանի տարածքից խոշոր տրամաչափի հեռահար հրանոթներով գնդակոծվել է Բարձրավան գյուղը: Զոհեր եւ վիրավորներ չկան: Երեկվա ընթացքում սահմանամերձ գյուղերի ուղղությամբ հնչել են միայն հատուկենտ կրակոցներ:

Արարատ. Երեկ եւ նախորդ օրը Նախիջեւանի Սադարակի շրջանի տարածքից գնդակոծվել են հայկական ինքնապաշտպանական ուժերի դիրքերը: Զոհեր եւ վիրավորներ չկան: ■

Հանդիպում հանրապետության նախագահի հետ

Յուլիսի 3-ին, ժամը 12-ին ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի նախաձեռնությամբ տեղի ունեցավ հանդիպում ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության ատենապետ Ռուբեն Միրզախանյանի, ՌԱԿ Կենտրոնական վարչության անդամ Երվանդ Ազատյանի, ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության անդամ, ՀՌԱԿ պատգամավորական խմբակցության նախագահ Վիգեն Խաչատրյանի հետ:

Մեկ ժամից ավելի տեւած զրույցի ընթացքում քննարկվեցին հանրապետության ներքին քաղաքական իրավիճակը, Հայաստանի խորհրդարանի, ինչպես նաեւ հանրապետության գործադիր մարմինների աշխատանքների հետագա կատարելագործման հետ կապված հարցեր:

Զրույցն անցավ ներկա իրավիճակի ընկալման պայմաններում եւ գործնական մթնոլորտում: ■

Հանդիպում Սպիտակ տանը ամերիկահայ ներկայացուցիչների հետ

Սենատոր Դոուլի ուղերձը նախագահ Բուշին

Չորեքշաբթի, հուլիսի 1-ին Սպիտակ տանը հանդիպում-ճաշ է տեղի ունեցել, ինչպես մեզ հաղորդում են ՌԱԿ Բոստոնի գրասենյակից, ամերիկահայ տարբեր կազմակերպությունների ներկայացուցիչների եւ նախագահ Բուշի անմիջական օգնականների միջեւ, որոնց թվում էր քաղաքական հարցերի գծով գլխավոր խորհրդական Բրենտ Սքոուքրոֆթը: Ամերիկյան վարչության ներկայացուցիչներն իրենց հայ կասակիցներին ծանոթացրել են Հայաստանի նկատմամբ պետվարչությունում տիրող պատկերացումներին:

Խոսելով Մինսկի խորհրդաժողովի մասին եւ նշելով հետո, որ նրա նախապատրաստման Հռոմի հանդիպումից ԼՂՀ ներկայացուցիչների բացակայության դեպքում Հայաստանի ներկայացուցիչները կարող են չմասնակցել Բելառուսի մայրաքաղաքի հանդիպմանը, ամերիկացի պաշտոնյաները վստահեցրել են, որ այն կկայանա հուլիսի 16-ին, իսկ ամերիկյան Peace Corps-ի (Խաղաղության ջոկատներ) անդամները Հայաստան կժամանեն սեպտեմբերի 1-ին:

Նրանք պնդել են, որ, հակառակ գոյություն ունեցող տարբեր պնդումների, Մեղրի-Լաչին սահմանայինտարածքային փոխանակության ծրագիրը չի պատկանում ամերիկյան կառավարությանը, այլ՝ *Քարնեգի Էնդաումենթ* ստրատեգիական հիմնարկության հետազոտողներից Պոլ Գոբլին: Նրանք վստահեցրել են, որ ամերիկյան ներկա իշխանությունները, ընդհակառակը, դեմ են սահմանների նման փոփոխությանը, քանի որ, պատճառաբանել են նրանք, այդպիսի փոփոխության դեպքում 1. Ռուսաստանը կարող է միջամտել միջազգային սահմանի թշնամարում նկատելով այն, 2. Հայաստանը կմեկուսանա, 3. Նման արարքը կարող է զինյալ հակազդեցություն առաջ բերել Իրանի կողմից:

Նրանք վստահեցրել են նաեւ, որ Վաշինգտոնը շարունակ ճնշում է գործադրում Դեմիրելի կառավարության վրա, որպեսզի այս վերջինը հախուռն քայլերի չդիմի Հայաստանի դեմ, մանավանդ, որ ամերիկյան կողմը որոշել է հետզհետե նվազեցնել իր ռազմական ներկայությունը Թուրքիայում:

Ամերիկացի պաշտոնյաները հավաստիացրել են, որ Մ. Նահանգները Հայաստանը համարում են նախկին խորհրդային այն միակ հանրապետությունը, որ ժողովրդավարական կարգեր են հաստատված եւ որը պատրաստվում է շատ արագ անցնել շուկայական տնտեսության: Այս է հիմնական պատճառը, պնդել են նրանք, Ամերիկա-Հայաստան «շատ սերտ» հարաբերությունների, եւ Մ. Նահանգները պատրաստ են ամեն կարգի դյուրություն ընծայել ամերիկացի գործարարներին Հայաստանում ներդրում կատարելու եւ գործ սկսելու համար:

Ինչ վերաբերում է Արցախին, նրանք պնդել են, որ Վաշինգտոնը կողմնակից է դիվանագիտական եւ ոչ թե ռազմական լուծումներին, մանավանդ որ Մ. Նահանգները *«դժբախտաբար ոչ մի ազդեցություն չունի»* Ադրբեջանում:

Հայկական համայնքի կողմից հանդիպմանը մասնակցել են ՀԲԸ Միության կենտրոնական վարչական ժողովի անդամ Բեռրի Զորթյանը (որն, ի դեպ, հանդիպման նախաձեռնողն է եղել, ինչպես մարտի 26-ին կայացած նույն բնույթի մի այլ հանդիպման), ՌԱԿ-ի կողմից՝ Ռուբեն Թերզյանը, ՌԱԿ Հայ Դատի խորհրդի ակտիվիստ Անի Թոքատը, ՀՅԴ-ի Հայ Դատի հանձնախմբից եւ Ամերիկահայ համագումարից ներկայացուցիչներ: Հրավիրված են եղել նաեւ ՀԲԸՄ-ի նախագահ Լուիզ Մանուկյան-Սիմոնը, ՀԲԸՄ-ի Կենտրոնական վարչության քարտուղար Պերճ Սեդրակյանը եւ ՌԱԿ Կենտրոնական վարչության կողմից Երվանդ Ազատյանը, որոնք Հայաստանում գտնվելու պատճառով չեն կարողացել մասնակցել հանդիպմանը:

Դոուլ. «Պետք է օգնել Հայաստանին»

Հուլիսի 2-ի գիշերը սենատոր Բոբ Դոուլը հանդես է եկել «Խորհրդային օգնության բանաձեւ» անունով կոնգրեսի մեջ հայտնի որոշմանը նոր մտցնելու առաջարկությամբ: Դիմելով նախագահին, նա հիշեցրել է, որ նշյալ բանաձեւի գլխավոր նպատակն է *«պաշտպանել տարբեր հանրապետությունների անպաշտպան քայլերը, ինչպես «Ադրբեջանի կողմից Հայաստանի նկատմամբ կործանիչ շրջափակման պարտադրումը» եւ կամ նրա «ագրեսիան Հայաստանի դեմ եւ Լեռնային Ղարաբաղի ժողովրդի նկատմամբ»:*

«Վճռական պահ է այդ ազատագրման ժողովրդավարությունների համար, գրում է Դոուլը, *երբ նրանք ստիպված են մեծագույն զոհողություններ հանձն առնել»* վերափոխվելու համար: Այդ հանրապետություններից շատերի ղեկավարները, որոնցից է Հայաստանի նախագահ Լ. Տեր-Պետրոսյանը, մեծ ջանքեր են գործադրում դեպի ժողովրդավարություն եւ շուկայական տնտեսություն:

Հաստատելով հետո, որ Հայաստանի նախագահի վերջերս Թուրքիա կատարած այցը *«խիզախ քայլ էր նորմալացնելու հարաբերությունները Հայաստանի եւ Թուրքիայի միջեւ»*, սենատոր Դոուլը հայտարարում է, որ այժմ Մ. Նահանգների հերթն է օգնելու նրանց, քանզի այդ գործընթացի ընթացքում *«մենք մեզ ենք օգնելու»:*

«Մենք պետք է օգնենք Էլցինին, Տեր-Պետրոսյանին եւ ուրիշ առաջնորդների նման մարդկանց, որոնք ծանրագույն հանգամանքներում աշխատում են հավասարիմ մնալ ազատությանը», եզրակացրել է սենատորը: ■

ՄԱԿ-ի մարդասիրական գործողությունը սկսվեց Սարաեւոյում

Երեկ սկսվեց Սարաեւոյում ՄԱԿ-ի մարդասիրական գործողությունը 3 ամիս տեւած սարսափելի ռմբակոծումներից ու ողբերգությունից հետո: «Հերկուլես» տիպի ամերիկյան ռազմական բեռնատար 6 օդանավեր մինչեւ երեկո արդեն վայրէջք էին կատարել մայրաքաղաքի օդանավակայանում, հիմնականում տեղափոխելով մանկական սնունդ եւ դեղորայք: Օդանավակայանում բեռնաթափման եւ տեղափոխման աշխատանքներին վերահսկում էին կանադական, ֆրանսիական եւ նորվեգական զինվորները, մինչ քաղաքի տարբեր մասերում չէին լռում հրացանի զարկերը: Կեսօրից հետո Սարաեւո ժամանեց եւրոպական 12-ի ներկայացուցիչ լորդ Քերինգտոնը, որ օդանավակայանում բղթակիցներին հայտարարեց, թե հակառակ ամեն կարգի դժվարությունների եւ ոչ լավատեսական տրամադրությունների, պետք է վերաշխատացնել խաղաղության բանակցությունները Բոսնիայում: Իսկ Բելգրադում, խորհրդարանի առաջ, բազմահազար ցուցարարներ քաղաքի երթ կատարեցին, պահանջելով նախագահ Միլոշեւիչի հրաժարականը, նրան մեղադրելով Հարավսլավիայի մեկուսացման մեջ: Երեկ ուշ երեկոյան լորդ Քերինգտոնը վերադարձավ Բրյուսել, կռվող կողմերի հետ հինգժամյա պարապուն խոսակցություններից հետո: ■

Վացլավ Հավելը չվերընտրվեց

Չեխո-Սլովակիայի խորհրդարանում սլովակ պատգամավորների մեծ մասը, 78-ից 60-ը, դեմ քվեարկեցին նախագահ Վացլավ Հավելին, որն այդպիսով չկարողացավ վերընտրվել դաշնակցային հանրապետության նախագահ: Հետեւաբար, նա կարող է ծնունդ տալ հետագա ընտրական ցանկություններից, բավարարվելով միայն Չեխիայի հանրապետության նախագահ դառնալով: Երկու ամիս է արդեն, որ սլովակ հանրապետությունների «բաժանման» գործընթացը: ■

Ալժիրի նախագահը ազգային հաշտության կոչ է անում

Հինգշաբթի օրը Ալժիրի խորհրդարանն ընտրեց երկրի նոր նախագահին Ալի Քաֆի, որ երեկ արտասանած նախագահական իր առաջին ճառով հաշտության կոչ ուղղեց երկրի քաղաքական բոլոր ուժերին, նրանցից պահանջելով բոլորվել իշխանության շուրջ: Նախորդ օրը տասնյակ հազարավոր հուղարկավորներ վերջին հրաժեշտ տվեցին սպանված նախագահին՝ Մոհամմադ Բուդիաֆին: Ալժիրական լրատու գործակալությունը հաղորդեց, որ նախագահի սպանության հեղինակը, որ այժմ կալանքի տակ է գտնվում, անդամ էր երկրի հակահետախուզական ծառայության: ■

Երվանդ Ազատյանը ժամանեց Երեւան

Հայաստանում տիրող քաղաքական իրավիճակին եւ Արցախյան վերջին իրադարձություններին ավելի մոտից իրազեկ դառնալու համար չորեքշաբթի գիշեր Երեւան ժամանեց ՌԱԿ Կենտրոնական վարչության փոխատենապետ եւ մամլո դիվանի ատենապետ Երվանդ Ազատյանը (Պեյրութ): Հաջորդ օրն իսկ նա ներկա գտնվեց ՀՌԱԿ-ի եւ Թեքեյան մշակութային միության վարչությունների համատեղ նիստին, խորհրդակցություններ ունեցավ ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության եւ խորհրդարանական խմբակցության հետ: Երեկ նա ներկա գտնվեց հանրապետության նախագահի հետ ՀՌԱԿ-ի ներկայացուցիչների հանդիպմանը, իսկ երեկոյան՝ Ազատության հրապարակում տեղի ունեցած հանրահավաքին: ■

Հայաստանի արտաքին գործերի նախարարության հայտարարությունը

Երեկ առավոտ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտակերտի շրջանի Լենինավան, Կարմիրավան գյուղերի եւ շրջկենտրոնի վրա Ադրբեջանի լայնածավալ հարձակման կապակցությամբ Հայաստանի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարությունը հանդես է եկել հայտարարությամբ, որում նշվում է, թե Ադրբեջանի այդ քայլը կատարելապես հակասում է վերջինիս արած բոլոր քաղաքական հայտարարություններին եւ նպատակ ունի վիժեցնել Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության խաղաղ կարգավորմանն ուղղված ԵԱՀԽ-ի ջանքերը: Ինչպես նշել է արտգործնախարար Րաֆֆի Հովհաննիսյանը, այդ իրադարձությունը եւս մեկ անգամ ի ցույց է դնում քաղաքական հարցին ռազմական լուծում տալու Ադրբեջանի ցանկությունը: Արտաքին գործերի նախարարությունն իր վճռական բողոքն է հայտնել եւ կոչ է արել միջազգային հանրությանը, մասնավորապես ՄԱԿ-ին անհապաղ միջոցներ ձեռք առնել վերջ տալու Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետության դեմ լայնածավալ հարձակումներին՝ հետագա զոհերից ու ավերածություններից խուսափելու համար: ■

ԼԱՅՆԱԾԱՎԱԼ ԳՐՈՀ ՄԱՐՏԱԿԵՐՏԻ ՎՐԱ

Երեկոյան հաջողվեց կասեցնել հակառակորդին, պատճառելով 100 զոհ

Ինչպես երեկ հայտնեցին պաշտպանության նախարարության լրատվական կենտրոնից, հունիսի 3-ի առավոտյան ադրբեջանցիները լայնածավալ հարձակում են ձեռնարկել Մարտակերտի վրա: Հարձակումն ընթանում է 4 ուղղություններով՝ Լենինավանի, Կարմիրավանի, Պատրավենդի եւ Մատաղիսի կողմից: Նույն աղբյուրից տեղեկացանք միայն, որ իրավիճակը խիստ ծանր է:

Ըստ «Սնարք» գործակալության տվյալների, Մարտակերտի շրջանի ռազմական գործողություններին վերաբերող լուրերը խիստ հակասական են: Չնայած հայկական ինքնապաշտպանական ուժերի համառ դիմադրությանը, երեկ օրվա երկրորդ կեսին ադրբեջանցիներին այնուամենայնիվ հաջողվել է ճեղքել պաշտպանական գիծը եւ ընդհուպ մոտենալ Մարտակերտին: Ինչպես «Սնարքի» թղթակցին հայտնել է ԼՂՀ ԳԽ նախագահության անդամ Կարեն Բաբուրյանը, երեկ ժամը 15-ի տվյալներով մարտերն ընթանում էին Մարտակերտի արվարձաններում, եւ իրավիճակը ծայրահեղորեն ծանր էր: Նույն գործակալությունը հայտնում է նաեւ, որ ըստ որոշ տվյալների, ադրբեջանցիներին հաջողվել է ճեղքել հայկական պաշտպանական դիրքերը եւ մտնել քաղաք: Համաձայն այլ տվյալների՝ հայկական ինքնապաշտպանական ուժերին հաջողվել է քաղաքի մատույցներում կասեցնել թշնամու տանկային գրոհը:

Նույն գործակալության՝ Բաքվի «Թուրան» գործակալությունից ստացված լուրերի համաձայն, ադրբեջանցիները Մարտակերտը գրավելուց առաջ հայկական ինքնապաշտպանական ուժերին առաջարկել են հանձնվել, բայց, մերժում ստանալով, գրոհել են եւ գրավել Մարտակերտը:

«Սնարքը» հաղորդում է նաեւ, որ ադրբեջանցիներին հաջողվել է գրավել Մարտակերտի շրջանի Մաղավուզ գյուղը, որը գտնվում է դեպի Սարսանգի ջրամբարը տանող ճանապարհին: Խաղաղ բնակիչների մեջ կան զոհեր:

«ԻՖ» գործակալությունը հայտնում է, որ ադրբեջանցիների ձեռնարկած լայնածավալ հարձակմանը մասնակցում է մոտ 70 միավոր զրահատեխնիկա:

Ինչպես հայտնեցին հատուկ ծրագրերի պետական վարչության լրատվական ծառայությունից, երեկ երեկոյան ժամը 8-ի տվյալներով հայկական ինքնապաշտպանական ուժերին հաջողվել է Մարտակերտի մատույցներից ետ շպրտել թշնամուն: Մաղավուզ գյուղի եւ Սարսանգի ջրամբարի ուղղությամբ իրավիճակը մնում է ծայրաստիճան բարդ:

Նախագահի՝ ազգային անվտանգության գծով խորհրդականի աշխատակազմի մի պատասխանատու հաստատեց, որ հայկական ուժերին հաջողվել է Մարտակերտի ուղղությամբ կասեցնել գրոհը՝ թշնամուն հետ շպրտելով 7 կիլոմետր: Հայկական կողմից կա 15 սպանված, ադրբեջանցիների՝ մոտ 100: Մարտեր են ընթանում Մաղավուզի համար: ■

Հայաստանը ՖԻՖԱ-ի լիիրավ անդամ

Երեկ Ցյուրիխում տեղի ունեցած ֆուտբոլի միջազգային ֆեդերացիայի կոնգրեսը Հայաստանի Հանրապետության ֆուտբոլի ֆեդերացիան ընդգրկել է ՖԻՖԱ-ի կազմում:

Երեկ տեղի ունեցած ՀՀ բարձրագույն խմբի առաջին առաջնության 17-րդ տուրի 1-ին ենթախմբի արդյունքները.

ՀԱՕՄ–«Արարատ» 1:1, «Նիգ»–«Նորիգի» 1:0, «Այունիք»–«Մալաթիա» 3:1, «Զորավան»–«Սիսիանա» 4:0, «Այաչկեր»–«Լոռի» 0:2, ՀԱՄ-ՖԻՍՍ–«Բանանց» 1:2 ■

digitised by A.R.A.R.@

Էլչիբեյը հիմա էլ Հայրիկյանին է համար բանակից համարում

Հունիսի 21-ին Ադրբեջանի ժողճակատը Ղարաբաղյան կոնֆլիկտի առնչությամբ հայտարարել էր. «Պատճականության հետ հնարավոր կլինի վարել ավելի հաջող բանակցություններ»: Հունիսի 8-ին Անկարայում նման բնույթի մեկ այլ հայտարարություն արվեց Աբուլֆազ Էլչիբեյի կողմից: Ժողճակատի ու նրա հայտարարության տարբերությունն այն է, որ վերջինս դաշնակցության փոխարեն նախապատվությունը տալիս է Պարույր Հայրիկյանին, բայց իզուր: Ըստ երեւույթին, Էլչիբեյը պետք է տեղյակ լինի, որ ոչ միայն Հայրիկյանը, այլեւ ինքը՝ հայոց խորհրդարանը, ինչպես այդ մասին վերջին ճենարկումների ժամանակ նշեց ԳԽ նախագահ Բաբկեն Արարքցյանը, իրավասու չէ որեւէ որոշում կայացնել ԼՂՀ-ի մասին, քանի որ այդ իրավունքն ամբողջությամբ պատկանում է Լեւոն Տեր-Պետրոսյանին: Հետեւաբար, եթե Էլչիբեյը իսկապես ցանկանար Ղարաբաղյան հարցում որեւէ արդյունքի հասնել, ապա առանց տատանվելու պետք է կողմնորոշվեր դեպի Հայաստանի Հանրապետության նախագահը: Ի դեպ, մենք նրան դիմում ենք նման առաջարկով: Իսկ առաջարկը բավականին գործնական է: Չէ՞ որ Էլչիբեյի կողմից Ստամբուլում արտահայտված այն միտքը, թե «Ղարաբաղյան կոնֆլիկտի լուծումը տեսնում ենք միմիայն ԵԱՀԽ-ի սկզբունքների ու որոշումների շրջանակներում», Երեւանում նույնությամբ կրկնեց ժիրայր Լիպարիտյանը, «կոնֆլիկտի լուծումը ԵԱՀԽ-ի շրջանակներում» համարելով Հայաստանի համար լավագույն տարբերակը: Իսկ թե պարոն Լիպարիտյանը ում խորհրդականն է՝ բոլորը գիտեն: Ի վերջո, Պարույր Հայրիկյանը չէ, որ Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետության մասին արտահայտվել է որպես Ադրբեջանի անբաժանելի մաս կամ հավանություն տվել միջազգային կազմակերպությունների կողմից ընդունված համապատասխան որոշումներին:

Աբուլֆազ Էլչիբեյը Ստամբուլում աշխարհահռչակ կինոդերասանուհու [illegible]կամակորությամբ նախ հրաժարվում [է] նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյա[ն]ին հանդիպելուց, ապա արդեն Ան[կ]արայում, չորս օր անց, Հայրիկյանի [տ]արբերակն է խաղարկում: Կասկա[ծ]ից վեր է, որ հայ-ադրբեջանական [հ]այնժամյա ռազմական գործողու[թ]յունների պայմաններում, ընդ որում, [ե]րբ խորհրդարանը ճնարկում էր ԼՂ [Հ]անրապետության ճանաչման հար[ց]ը, Ադրբեջանի նախագահի կողմից [Հ]այաստանում ընդդիմության ներկա[յ]ացուցիչների օգտին արված յուրա[քա]նչյուր հայտարարություն ուղղա[կի]որեն կանդրադառնա հենց վերջին[ն]երիս դեմ: Եթե համոզված լինեինք, [ո]ր Էլչիբեյը միամիտ է եւ չգիտե, թե [ի]նչ է անում, ապա լեզու գտնելու [հ]արցում նրան կտայինք անկեղծ խոր[հ]ուրդներ: Բայց միամիտը տվյալ դեպ[ք]ում խորամանկելու Էլչիբեյի մերող[ն]երն են: Եկեք սպասենք, թե Պարույր [Հ]այրիկյանից հետո հերթը ում է հաս[նե]լու:

Ստորեւ ներկայացնում ենք այն [տ]եղեկությունը, ուր Էլչիբեյը տեսակետ է [ա]րտահայտում Պարույր Հայրիկյանի, [ի]նչպես նաեւ Ադրբեջանի ազգային բանակի [մ]ասին:

«Հյուրիյեթ», հունիսի 29. – [Ն]ախագահ Աբուլֆազ Էլչիբեյն ասաց. [...] Ադրբեջանի իշխանությունները [ա]զգային բանակի կազմավորման [...]րծում սերտ համագործակցության [մեջ] են գտնվում թուրքական զինված [ուժ]երի հետ: Նա պատրաստակամու[թյու]ն հայտնեց երկակի քաղաքացիու[թյ]ան տալ թուրքական զինված ուժե[րի] ծառայող ծագումով ադրբեջան[ցի] սպաներին: Անկարայում կազմա[կեր]պված մամուլի ասուլիսում նա [...]. թե իշխանությունները նպա[տակ] ունեն հասնել Ադրբեջանի չեզո[քութ]յանը: Ազգային բա[նակ]ի կազմավորումը համարելով [...]յախ պետականության գլխավոր [...]պայմանը, Էլչիբեյն ասաց. [...]երի աշխարհագրայինները հա-

Գործազուրկները քիչ են, բայց...

Ժողովրդի աղքատացումը շարունակվում է անկասելի թափով: Նախագահի հրամանագրով ամրագրված աշխատավարձի նվազագույնը սոսկ փրկարար օղակ է՝ շպրտված շուկայական հարաբերությունների օվկիանոսում հուսահատ թպրտացող մարդկանց, եւ, ակնհայտ է, որ խեղդվողներին ափ հասնելու ոչ մի հույս չի թողնում: Իսկ գործազուրկնե՞րը: Այդ փրկարար օղակը նրանց է տրվում միայն ժամանակավորապես, եւ կամա թե ակամա աշխատանքից զրկվածները մնում են միայնակ՝ նոր տնտեսավարության ամենակուլ դաժանությանը դեմ հանդիման:

«Հայաստանում գրանցված գործազուրկների թիվն այսօր 9 հազար է, ասում է Աշխատանքի եւ սոցիալական ապահովության նախարարի տեղակալ Գագիկ Բլեյանը, եւ հազիվ թե մինչեւ տարվա վերջը անցնի 30 հազարից: Եւ նույնիսկ այդ դեպքում դա կկազմի ընդամենը 2 տոկոս: Մինչդեռ, Ֆրանսիայում, օրինակ, գործազուրկները կազմում են 10 տոկոս, ԱՄՆ-ում 8 տոկոս եւ այլն: Այնպես որ, 2 տոկոսը տնտեսության համար մեծ խնդիր չի կարող լինել»:

Հենց այսպես: Երեւում է, մեզ մոտ իսկապես «բարի ավանդույթ» է դարձել տնտեսական հարցերը քննարկելիս Հայաստանը Ֆրանսիայի կամ ԱՄՆ-ի հետ համեմատելը: Մինչդեռ, օրինակ, գործազրկության հարցում դա անընդունելի է: Չէ՞ որ, վերջին հաշվով, երբ ասում ենք, որ այսինչն աշխատանք ունի, ապա ենթադրվում է, որ այդ աշխատանքն ի վիճակի է բավարարել գոնե նրա սոցիալական նվազագույն պահանջները: Իսկ մեզ մոտ այդ նվազագույնը գումարային արտահայտությամբ վաղուց անցել է 2 հազար ռուբլուց, եւ դեռ հարց է, թե 600 ռուբլի նվազագույն աշխատավարձի պայմաններում իրականում բնակչության ո՞ր տոկոսն է գործազուրկ: Կարծում եմ՝ լավագույն դեպքում կեսը: Իսկ եթե հաշվի առնենք նաեւ, որ աշխատանքը պետք է կերակրի նաեւ ընտանիքի մյուս անդամներին, ապա պարզ է դառնում, որ իրականում շատ քչերը կարող են պարծենալ, թե աշխատանք ունեն:

Մինչդեռ, նույն Ֆրանսիայի 10 տոկոս գործազուրկները կարող են իրենց նպաստի շնորհիվ մեր չափանիշներով «մարդավարի» ապրել: Իհարկե, մեզ մոտ նույնպես գործազուրկներին նպաստներ են տրվում միջին աշխատավարձի 50–70 տոկոսը, կամ, եթե դա նվազագույն աշխատավարձից պակաս է, նվազագույն աշխատավարձի չափով: Բայց ենթադրենք, թե նույնիսկ կարելի է այդ գումարով ապրել եւս 12-ից 32 շաբաթ (նպաստների տրման ժամկետը): Հետո՞: Այդ ընթացքում նորմալ աշխատանք գտնելը գրեթե բացառվում է: Քաղաքային ավտոբուսների վրա հսկայական գույնզգույն տառերով գրված «Աշխատա՞նք եք փնտրում, դիմեք մեզ» կոչը նույնպես հազիվ թե օգնի:

Սոցիալապես բույլ պաշտպանված խավերին պետության կողմից հատկացված օգնությունն այնքան չնչին է (կես կիլոգրամ կարագի փոխարեն տրվում է օրական մեկ սուրճի բաժակ կաթ), որ ձեռք է բերում զուտ բարոյական իմաստ: Եւ սա այն դեպքում, երբ, ի տարբերություն արտասահմանյան զարգացած երկրների, մեզ մոտ գործազրկության հիմնական մեղավորը հենց պետությունն է: Դժվար է պատկերացնել այնպիսի մի երկիր, որտեղ համալսարանավարտները չկարողանան իրենց մասնագիտությամբ աշխատանք ճարել եւ զբաղվեն ինչով ասես: Ո՞րն է ելքը: Պետությունը ոչինչ չի անում պատճառաբանելով, թե շարժվում է ազատ տնտեսավարության միջազգային չափանիշներով եւ դրանցից մի մասնաչափ շեղվել չի կարող: (Պրն. Բլեյանը նույնիսկ պատմեց, որ Հայաստան այցելած ամերիկացի մասնագետները դժգոհ էին նախագահի այն հրամանագրից, ըստ որի, հունիսի 1-ից նվազագույն աշխատավարձը հասցվում է 600 ռուբլու: Ըստ նրանց, դա դեմ էր ազատ տնտեսավարության չգրված օրենքներին):

Օրենքներն օրենքներ, բայց մի՞թե չի՞ կարելի անընդհատ գոտիները ձգել (ինչպես առաջարկում էին նույն ամերիկացի մասնագետները): Ու մնում է միայն առեւտուրը: Էլ ինչո՞ւ ենք զարմանում, որ հայ ժողովրդի կեսն առեւտրով է զբաղված: Լավ օրից չէ:

Պրն. Բլեյանը զարմացած էր, որ լրագրողները հետաքրքրվում են գործազրկության եւ բնակչության սոցիալական պաշտպանվածության հարցերով, փոխանակ հիանալու կառավարության եւ ձեռներեցների հերոսական ջանքերով, որոնց շնորհիվ ապահովվում է գոնե անհրաժեշտ նվազագույնը: Ըստ նրա, պետք է կարողանալ խաղաղ բանակցությունների միջոցով կարգավորել Արցախի խնդիրը, որից հետո ճանապարհները կապաշրջափակվեն, եւ հանրապետության տնտեսությունը ոտքի կկանգնի. *«Այն ժամանակ, ես համոզված եմ, նախկին խորհրդային հանրապետությունների մեջ Հայաստանի բնակչության կենսամակարդակն ամենաբարձրը կլինի»:*

Մնում է միայն, որ կարողանանք փոխնախարարի ակնկալած վարդագույն հեռանկարների իրականությունն ապացուցել բնակչության այն խավերին, որոնց օրեցօր սեղմվող գոտիները խեղդում են ապագայի նկատմամբ լավատեսության ցանկացած պատրանք:

ԱՐՄԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Սակայն Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հետ խոսելու եւ մասնավորապես ինչ կոնֆլիկտի մասին է խոսքը, թերթը չի նշում: — *(see above)*

ծախսակի իրենագործունեությամբ են զբաղվում եւ չեն ենթարկվում կարգապահության կանոններին, որն էլ բարդեցնում է հայերի դեմ հաջողության հասնելու խնդիրը: Թուրք կամավորների ժամանումը Ադրբեջան եւ նրանց մասնակցությունը հայերի դեմ կռիվներում նպատակահարմար չէ, դա սխալ քայլ կլինի»:

Մենք, նշեց Էլչիբեյը, պաշտպանում ենք կոնֆլիկտի խաղաղ կարգավորման սկզբունքները, սակայն կորցրած տարածքները ետ վերցնելու հարցում վճռական մոտեցում ունենք: Էլչիբեյը խոստացավ Ադրբեջանի տարածքում բնակվող հայերին (արցախահայությանը) տրամադրել մշակութային ինքնուրույնություն: Այնուհետեւ անդրադառնալով Հայաստանից վտարված 30 հազար քրդերի հարցին, որոնք ապաստանել են Ադրբեջանում, շարունակեց. «Վերջին ժամանակներում Ադրբեջանում ծայր առած քրդական հարցը մեծապես պայմանավորված է Հայաստանի դրդմամբ»:

Էլչիբեյը ՀՀ նախագահ Լ. Տեր-Պետրոսյանին մեղադրեց խոսումը խախտելու մեջ եւ նշեց, թե իշխանությունները կոնֆլիկտը ԱԽՄ-ի առաջնորդ Պ. Հայրիկյանի հետ կարգավորելու ուղիներ են որոնում»:

Սակայն Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի ինչ խոստման եւ մասնավորապես ինչ կոնֆլիկտի մասին է խոսքը, թերթը չի նշում:

Պատրաստեց ՅԱԿՈԲ ՉԱՔՐՅԱՆԸ

Արգենտինահայ հասարակական գործիչը Հայաստանում

Վերջերս Երեւանում էր գտնվում Հայկական բարեգործական ընդհանուր միության կենտրոնական վարչական ժողովի անդամ, արգենտինահայ հասարակական գործիչ Հովսեփ Յուսուֆյանը: Մեկ շաբաթ կեցության ընթացքում Հ. Յուսուֆյանը այցելեց ՀԲԸ միության Գյումրիում կառուցած սանատորիան, Հայաստանի ամերիկյան համալսարանն ու Քանաքեռի նուրբ վիրահատության կենտրոնը: Հ. Յուսուֆյանը հանդիպումներ ունեցավ նաեւ ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության, «Ազգ»-ի խմբագրության եւ ՌԱԿ ՄՏԳ աշխատակիցների հետ: ■

Հ. Մարուխյան. «Մինսկի խորհրդաժողովի առթիվ դիրքորոշում արտահայտելը կարող է ազդել ռուսների վերաբերմունքի վրա»

Նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հրամանով Հայաստանից արտաքսվելով, Հայ հեղափոխական դաշնակցության Բյուրոյի ներկայացուցիչ պրն. Հրայր Մարուխյանը Փարիզի Ռուասի օդանավակայան ժամանեց չորեքշաբթի՝ հուլիսի 1-ին, ժամը 13-ին: Իրադարձությանն արձագանքեց ֆրանսիական մամուլը: Մասնավորապես «Լը Մոնդ» հայտնի օրաթերթը տպագրեց մի նյութ, նշելով նախագահ Տեր-Պետրոսյանի եւ դաշնակցության միջեւ ճգնաժամը: Ինքնաթիռից Մարուխյանի իջնելուց հետո կազմակերպվեց կարճատեւ մամուլի ասուլիս:

Ֆրանսիացի միայն երկու լրագրող, այդ թվում նախկին հինգերորդ ալիքից Ֆլորանս Դավիդը եւ երկու հայ լրագրող «Յառաջ»-ից Արփի Թոթոյանը եւ ՅԲԸՄ լրատվական տեղեկագրից Վարուժան Մարտիկյանն էին ներկա գտնվում իրադարձությունը լուսաբանելու համար:

Պրն. Հրայր Մարուխյանը մտադիր է դատ հարուցել Հայաստանի Հանրապետության նախագահի դեմ, որը պնդում է, թե ինքը պատրաստ է իր մեղադրանքը հաստատող փաստեր ներկայացնել: Այդուհանդերձ, պրն. Մարուխյանը նշում է, որ ինքն ուզում է նախագահին դատի տալու համար հենվել գործող միջազգային օրենքներին:

Ֆլորանս Դավիդի հարցին, թե *«Արտաքսման որոշումն ստանալուց հետո Դուք վճռեցիք կրկին չբողոքել եւ հանգիստ հեռանալ: Ինչո՞ւ»*, պրն. Հրայր Մարուխյանը պատասխանեց. *«Որովհետեւ մարտիկներ ինձ խորհուրդ տվեցին անտեսել այդ որոշումը եւ անցնել ընդհատակ: Ես նախընտրեցի մեկնել, որպեսզի Հայաստանը Վրաստանի պես չհայտնվի քաղաքացիական պատերազմի մեջ: Մենք միջոցներ ունենք ապացուցելու ձեւակերպված մեղադրանքների սնանկությունը»:* Պարոն Մարուխյանին հարցրին, թե Հայաստանում քաղաքացիական պատերազմի ծագման լուրջ վտանգ կա՞ արդյոք: Նա կրկնեց, որ ՀՀ դաշնակցությունը մտադրվել է ամեն ինչ անել դրանից խուսափելու համար, ավելացնելով, որ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հեռուստաելույթի տեսագրությունը դիտելիս նկատվում է, որ նրա *«մտավիճակը կարող է առաջացնել այն կայծը, որը քաղաքացիական պատերազմի պատճառ կդառնար»*: Պրն. Մարուխյանի խոսքերով, *«նույնիսկ նախագահի մերձավորների համար անակնկալ է եղել նրա այդ հեռուստաելույթի ոճը»*:

Այնուհետեւ Արփի Թոթոյանը պրն. Մարուխյանին դիմեց Արցախի հանրապետության ճանաչման հարցով: *«Միջազգային շրջանում մենք համաձայն էինք մյուս կառավարություններին թողնել առաջինն Արցախի հանրապետությանը ճանաչելու հոգսը: Բայց այդ գործընթացը ձգձգվում է, քանզի մեկ ուրիշ սցենար է նյութվում Արեւմուտքի դիվանատներում»:* Ո՞րն է դա: Պատրաստվում են վերաբաշխել Արցախը եւ Զանգեզուրը, նպատակ ունենալով Հայաստանը կտրել Իրանից եւ միջանցք ստեղծել Նախիջեւանի եւ Ադրբեջանի միջեւ: Այդ ծրագրի հեղինակների թվում, Թուրքիայից եւ Ադրբեջանից բացի, պրն. Մարուխյանի կարծիքով, գտնվում են ԱՄՆ-ը եւ Իսրայելը: Բայց նա կարծում է, որ եթե Հայաստանը ճանաչի Արցախի հանրապետությանը, ապա ուրիշ երկրներ էլ կհետեւեն նրան:

Արցախի խորհրդարանի նախագահի ընտրությունները մոտենում են: Բնականաբար, պրն. Մարուխյանին հարց տվեցին, թե իր արտաքսումը ինչ հետեւանքներ կարող է ունենալ նախագահական աթոռի համար մղվող պայքարում: Տեղակագրի խմբագրության հարցին նա պատասխանեց. *«Եթե բացառիկ վտանգներ չլինեն, ապա խորհրդարանում մեծամասնություն կկազմեն դաշնակցականները»:*

Նա առիթից օգտվելով հերքեց այն տեսակետը, թե հայ մարտիկները թեւաթափ են եղել Շահումյանում: *«700 մարտիկներ գտնվում են Շահումյանի շրջանին կից անտառներում»*, բացահայտեց նա, ավելացնելով, որ *«Շահումյանը միակ շրջանն էր, որի բնակիչները կարող էին պարծենալ, որ թուրք ազերիները ոտք իրենց հողին չի դիպել»*:

digitised by A.R.A.R.@

Մեզ զինվորներ միշտ էլ անհրաժեշտ են լինելու

Հանրապետության բնակչության բնական աճը զգալի անկում է ապրում: Այս մտահոգիչ փաստին եւ դրա անցանկալի հետեւանքներին «Ազգ»-ը մի քանի անգամ արդեն անդրադարձել է, բայց, ցավոք, դրանք առայժմ անհրաժեշտ արձագանք չեն ստացել:

Եւ, այնուամենայնիվ, նշված խնդրի մասին մեզ հուզող հարցերին ավելի խոր պատասխաններ ստանալու ակնկալիքով որոշեցինք դիմել ժողովրդագրության բնագավառի ճանաչված գիտնական, ՀՀ ԳԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի փոխտնօրեն, ՀՀ ԳԱ թղթակից անդամ ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԽՈՋԱԲԵԿՅԱՆԻՆ:

– Պարոն Խոջաբեկյան, Հայաստանում ծնելիությունն անընդհատ պակասում է, իսկ մահացությունը՝ ավելանում: Ձեր կարծիքով, դա վերջին տարիներին մեր ժողովրդի կրած սոցիալական դժվարությունների, բնական եւ պարտադրված աղետների հետեւա՞նք է, թե դրանք ավելի խոր հիմքեր ունեն:

– Պետության բնակչությունը աճում է երկու՝ բնական եւ մեխանիկական ճանապարհներով: Առաջին դեպքում հաշվի է առնվում ծնվողների եւ մահացողների տարբերությունը: Այս տեսանկյունից շատ բան կախված է նրանից, թե ազգի ընդհանուր տեսակարար կշռում ո՞ր մասն են կազմում պտղաբերության տարիքում գտնվող կանայք: Այսօր մեր հանրապետությունում ամուսնական տարիքի են հասել 1941–45 թթ. պատերազմի ընթացքում ծնվածների երեխաները կամ որ միեւնույնն է՝ մասնակիցների թոռները: Բնական աճի անկումը, այս հանգամանքը նկատի ունենալով, սպասելի էր:

Ծնելիության վրա մեծ ազդեցություն են թողնում նաեւ սոցիալ-տնտեսական պայմանները ու առողջապահության զարգացման մակարդակը: Հայաստանում 60-ական թվականներից սկսած կանանց զանգվածային կրթության համար ստեղծվեցին բավականին նպաստավոր պայմաններ: Անշուշտ, դրական այս երեւույթը իր հետ բերեց արժեքների նոր չափանիշներ՝ ամուսնության փոխարեն առաջնահերթ էր դառնում հիմնավոր կրթություն ստանալու ձգտումը: Դրա հետ միասին մասնագիտության մեջ խորանալու անհրաժեշտությունը, ձեռք բերած հմտությունները չկորցնելու ցանկությունը, ինչպես նաեւ ընտանեկան բյուջեին խիստ հարված չհասցնելու մտահոգությունը նրանցից շատերին թելադրում էր բավարարվել քիչ թվով երեխաներով: Մանավանդ, որ հանրապետությունում առողջապահության բնագավառի համեմատական հաջողությունները ծնված երեխաների մեծ մասի կյանքի շարունակման համար երաշխիքներ էր ապահովում:

Այսպիսով, այս գործոնը եւս քիչ դեր չխաղաց բնական աճի տեմպերի վրա:

Մի քանի խոսք մահացության մասին: Այն ամենափոքրերից մեկն է ամբողջ աշխարհում: Եւ դա առաջին հերթին մեզ մոտ կյանքի միջին տեւողության մեծացման հետեւանք է: Բայց այդ գործընթացը, ցավոք սրտի, անվերջ շարունակվել չի կարող եւ հեռու չեն այն օրերը, երբ զառամյալ ծերության հասած մարդկանց հաշվին մահացողների թիվը զգալիորեն կաճի...

Հաշվի առնելով թվարկված եւ այլ գործոններ, մենք եկել էինք այն եզրակացության, որ 2000 թվականին բնական աճի գործակիցը հանրապետությունում, 1000 մարդու հաշվով վերցրած, պետք է կազմեր 8–9 (այժմ, ինչպես գիտեք, այն հավասար է 15-ի):

Բայց, վերջին չորս տարիների իրադարձությունները՝ Արցախյան հիմնահարց, երկրաշարժ, նոր տնտեսական համակարգի անցում եւ այլն, իրենց շոշափելի ճշգրտումները մտցրին այդ հաշվարկներում:

Այսպես օրինակ, հողի սեփականաշնորհումը հնարավոր է նոր ծնունդների խթան հանդիսանա՝ գյուղմեխանիզացիայի պակասի պայմաններում կարեւորվում է աշխատող ձեռքերի շատ լինելը: Մյուս կողմից, ստացված ոչ մեծ տարածքները զավակների միջեւ բաժանման հեռանկարը կարող է հակառակ միտումների հանգեցնել:

Գործազրկությունը եւ տնտեսական դժվարությունները, իրենց հերթին, փոքրացնելու են եւ ամուսնությունների, եւ ընտանիքներում ծնվող երեխաների թիվը:

Մեծ հույսեր չպետք է կապել նաեւ մեխանիկական աճի հետ: Ճիշտ է, հանրապետություն են եկել հազարավոր փախստականներ, բայց որոշ ժամանակ անց կնմանակարգի ընդհանուր անկման հետեւանքով Հայաստանից հեռացողների եւ դրանց մեջ հատկապես երիտասարդների թիվը ավելի կլինի:

Այնպես որ, բնական աճի կանխատեսվող թվերը 2000 եւ հաջորդող տարիների համար շատ ավելի փոքր կլինեն:

– Կարծում եմ, ժողովրդագրական ոչ նպաստավոր գործոններին կավելանա նաեւ այն հանգամանքը, որ հանրապետությունում ստեղծված սոցիալ-տնտեսական ծանր կացությունից դուրս գալու ճանապարհներից մեկն էլ շատ տնտեսագետներ եւ քաղաքագետներ տեսնում են աշխատուժի արտահանման մեջ:

– Անշուշտ, դա ինչպես ժողովրդագրական, այնպես էլ սոցիալ-հոգեբանական տեսանկյունից հղի է բազմաթիվ բացասական հետեւանքներով: Այդ ամենը մեզ համար նորություն չի լինի, նախկինում պանդխտության եւ մինչեւ վերջերս «խոպանչիության» տեսքով միշտ էլ այն ուղեկցել է մեր ժողովրդին:

Եւ եթե անցումային այս շրջանում դրանից խուսափելու ելք չկա, ապա շատ կարեւոր է, որ դա գտնվի պետության խիստ հսկողության տակ եւ իրականացվի գիտական խոր ուսումնասիրությունների ու այլ երկրների հետ նախօրոք կնքված պայմանագրերի հիման վրա:

Միայն նման պայմաններում հնարավոր կլինի խուսափել անցանկալի երեւույթներից, իսկ մասնագետների հեռանալը՝ մշտական դառնալուց:

– Չգիտեմ պատահականություն է, թե ճակատագրի հեգնանք, բայց այն ժամանակ, երբ, ինչպես դուք նշեցիք, ամուսնական տարիքի են հասել երկրորդ աշխարհամարտի տարիներին ծնվածների երեխաները, Հայաստանը կրկին զինված հակամարտության մեջ է...

– Յուրաքանչյուր պատերազմ հրեշավոր է նաեւ նրանով, որ ազգերի համար այն չի վերջանում կոնկրետ սերնդի տված զոհերով եւ երկրին հասցված վնասներով: Այդ կորուստները հետագայում տնտեսական եւ առօրյա կյանքում պարբերաբար հիշեցնում են իրենց մասին՝ չծնված երեխաների պատճառով ստեղծված վակուումը հաճախ անհնարին է լինում լցնել եւ բավականին խրթին խնդիրների առջեւ է կանգնեցնում իշխանություններին:

Մեր հաշվարկների համաձայն, 2000 թվականից հետո պետք է վերջնականապես անհետանային վերջին պատերազմի հետեւանքով առաջացած ժողովրդագրական բացասական երեւույթները:

Բայց, հանուն Արցախի եւ մեր ժողովրդի ապագայի համար տարվող պայքարը, անկասկած, նման մի նոր ալիք կառաջացնի, որի մարման համար դեռ երկար ժամանակ կպահանջվի:

– Բնակչության վերարտադրության հիմնահարցերը նոր չեն եւ միայն մեր ժողովրդի առջեւ չէ, որ այն ծառացել է: Աշխարհի շատ երկրներ, դրանց թվում նաեւ զարգացած տնտեսական համակարգ ունեցող պետություններ են պայքարում այդ ցուցանիշի բարելավման համար: Ի՞նչ է հուշում նրանց փորձը եւ անցանկալի այս երեւույթի կարգավորման ուղղությամբ ի՞նչ կարող է առաջարկել գիտությունը:

– Առաջարկությունները, որոնք բխում են ոչ միայն այլ երկրների փորձից, այլեւ գիտական ուսումնասիրություններից, ընդհանուր առմամբ հանրահայտ են:

Իսկ դրանց իրագործման առաջին պայմանն այն է, որ պետությունը պետք է վերցնի ժողովրդագրական ակտիվ քաղաքականություն վարելու կուրս: Այն իր մեջ ընդգրկում է երեխաների ծնունդն ու նրանց հետագա խնամքը նյութական զգալի միջոցներով խթանումը, երեխա ունեցող աշխատող կանանց համար արտոնությունների սահմանումը, առողջապահության ցանցի զարգացումը՝ մանկամահությունը փոքրացնելու համար:

– Այո, այդ ամենը ճիշտ է: Բայց այդ ծրագրերը հսկայական գումարներ են պահանջում, իսկ այսօրվա իշխանությունները բազմիցս նշել են, որ ֆինանսական հարցերում լուրջ դժվարություններ ունեն:

– Ինչ էլ ուզում է լինի, կառավարությունն առաջին հերթին պետք է ազգի ապագան ապահովելու խնդիրներով մտահոգված լինի: Նման կարգի ծախսերը տասնապատիկ անգամ են փոխհատուցվում, քանի որ յուրաքանչյուր նոր սերունդ գիտատեխնիկական առաջընթացի շնորհիվ շատ ավելին է ստեղծում, քան նախորդները:

Եւ բացի այդ, երբեք չպետք է մոռանալ, որ մենք փոքր ժողովուրդ ենք, եւ մեզ համար որակի հետ միասին պակաս կարեւոր չէ նաեւ քանակի հարցը: Այսօր մեզ զինվոր է պետք, վաղն էլ զենք կրողներ են անհրաժեշտ լինելու: Իսկ եթե ամեն ինչ թողնենք լավագույն օրերի հույսին, պարզապես կանհետանանք:

– Դուք կարող եք մեր ժողովրդի առանձնահատկությունները, ներկա քաղաքական-տնտեսական վիճակը հաշվի առնելով, ստեղծված ժողովրդագրական դրությունից դուրս գալու նոր կամ ոչ ավանդական միջոցներ առաջարկել:

– Դժվար է աշխարհում արդեն ընդունվածներից բացի այլ մոտեցումներ առաջարկել: Դրա շուրջ պետք է մտածել, մտորել, ուսումնասիրություններ կատարել: Իսկ այդ ամենի համար նախեւառաջ պետության շահագրգռվածությունն է անհրաժեշտ:

Հարցազրույցը վարեց
ՅՈՎՍԵՓ ՊՈՂՈՍՅԱՆԸ

Հարձակման ընթացքում ազերիներն ունեին Գյանջայում թափված Տ-72 տիպի 124 տանկ, որոնք վարում էին ռուսները: Ի դեպ, պրն. Սարուխանը նշեց, որ Շահումյանի դեպքերը տեղի էին ունեցել այն ժամանակ, երբ Բ. Ելցինը գտնվում էր ԱՄՆ-ում:

«Որեւէ կապ տեսնո՞ւմ եք արդյոք Յոռնի հանդիպմանը մասնակցելուց Արցախի իշխանությունների հրաժարման եւ Շահումյանի շրջանում ազերիների կողքին ռուսների ռազմական միջամտության միջեւ», հարցրեց Վ. Սարտիկյանը: Պրն. Սարուխանի կարծիքով, *«դժվար է պատասխանել այդ հարցին, քանզի ցանկացած պատասխան կարող է ազդել ռուսների վերաբերմունքի վրա»*:

Արփի Թորոյանը պրն. Սարուխանին հարցրեց, թե նա ինչ կարծիքի է Յոռնի հանդիպմանը Արցախի իշխանությունների մասնակցության հարցի առնչությամբ: *«Մենք նրանց հուշեցինք, որ լավ կլինեն այնտեղ գնալ, բայց ի վերջո նրանք մեզ համոզեցին, որ ավելի լավ է չգնալ»*: Քանզի Յոռն գնալու դեպքում նրանք չէին կարողանա խաղաղության գործընթացում որեւէ բան փոխել այդ խորհրդաժողովի մասնակից միջնորդների մտայնության մեջ, որոնք անզիջում են Արցախի Ադրբեջանին պատկանելու հարցում:

Վերջում անդրադառնալով Հայաստանի քաղաքական կացությանը, պրն. Սարուխանը դատապարտեց կառավարության բռնած դիրքը, որը *«ներքին ապակայունացման»* ուղղակիորեն է վախեցնում ամեն անգամ, երբ ընդդիմությունը բարձրացնում է ձայնը:

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐՏԻԿՅԱՆ

Վիդեոկրքեր եւ անպաշտպան մենք

Տեսալիքների մուտքը մեր կյանք մեծ ոգեւորությամբ ընդունվեց շարքային հեռուստադիտողի կողմից: Այն բավականին բովանդակալից պետք է դարձներ մեր հեռուստաերեկոն, պետական գորշ ու անհետաքրքիր հեռուստածրագրերի կողքին այլընտրանքային ծրագիրը ընտրության հնարավորություն պիտի տար, համաշխարհային կինոարվեստին հաղորդակից դառնալու պայմաններ ստեղծեր:

Սակայն, ցավոք, տեսալիքներից մեր ոչ բոլոր սպասումներն արդարացան: Իհարկե, կա այլընտրանքը, կա ընտրության վաղուց սպասված հնարավորությունը: Սակայն, ավա՜ղ, չկան արվեստն ու մշակույթը: Տեսալիքների մեծ մասն ընդգրկում են շատ սահմանափակ թեմատիկա՝ արեւելյան մարզաձեւերին նվիրված ֆիլմեր, արյուն ու կրակ հեղող ֆիլմեր, էրոտիկա, սարսափ եւ վերջապես՝ անվերջանալի հնդկական կինոն...

Ֆիլմեր, որ ձանձրույթից բացի նաեւ նյարդեր են սղոցում, մեր առանց այն էլ հոգսաշատ առօրյայից հետո մղձավանջային գիշերվա պատճառ դառնում: Բայց ոչինչ էր թե բանն ավարտվեր միայն փչացած երեկոյով ու անհանգիստ քնով: Հետեւանքները, կարծում եմ, շատ ավելի տագնապահարույց են ու վտանգավոր: Ուշադրություն դարձրեք մեր դիտած արյունահեղ ֆիլմերին եւ վերջին շրջանում արյունաթաթախ հանցագործությունների խիստ աճին: Մենք դեռեւս երկար կլսենք փողոցում հանկարծ հօդս ցնդած կրպակների, ավտոմեքենայում սպանված երիտասարդների կամ էլ քաղաքի բանուկ մասերում ավտոմատահերթերով խմբակային հաշվեհարդարի մասին:

Տեսալիքները, ուզենք թե չուզենք, մեր մանուկների համար կյանքի դպրոց են դառնում, ուստի արյունալի ֆիլմերի այս բուռն հորձանքի հետեւանքները կերեւան տարիներ անց, երբ այսօրվա կիսաքաղց, կյանքի անարդարություններն իրենց մաշկի վրա զգացած, հետեւաբար՝ դաժանացած մանուկները, որ նաեւ պատերազմի ժամանակների զրկանքներից ու ուրախություններից զուրկ երեխաներ են, կհասունանան եւ կյանք կմտնեն: Երեխաներ, որ գրքեր չեն ծիծաղում, թատրոն-համերգ չեն հաճախում, քաղցրավենիներ ու մրգեր գրեթե չեն ուտում, մաքուր օդ չեն շնչում, այլ ողջ օրը էկրանի առաջ սարսափ ու արյուն են տեսնում, առանց տարրական ֆիզիոլոգիական գիտելիքների, առանց հոգեբանական որեւէ նախապատրաստության սեքս-ֆիլմեր են դիտում, չեն կարող լիարժեք մարդիկ ու քաղաքացիներ դառնալ: Նրանք արդեն խեղված հոգեբանություն եւ կյանքի մասին խեղաթյուրված պատկերացումներ ունեն:

Ինչ վերաբերում է մեծահասակներին, չեմ կարծում, թե միջին մակարդակի, որոշ կրթություն ստացած, որոշակի գիտելիքներ ունեցող, արվեստի մասին փոքրիշատե պատկերացում ունեցող մարդուն բավարարեն ցուցադրվող տեսաֆիլմերը: Հարց է ծագում՝ մի՞թե այդքան աղքատիկ են երեւանում ամեն քայլափոխի հանդիպող տեսասրահների տերերի ֆիլմադարանները: Պարզվում է, որ ոչ: Այստեղ կան բարձրարժեք ֆիլմեր, օսկարներ եւ Վենետիկի դափնիներ շահած կինոնկարներ, տաղանդավոր կինոդերասանների մասնակցությամբ նաեւ հայ ռեժիսորների նկարահանած ֆիլմեր: Ցանկության դեպքում կարելի է լավ ընտրություն կատարել: Սակայն մասնավոր տեսալիքները շարունակում են գոհացնել, մտքին ու սրտին ոչինչ չտվող, ծեծի ֆիլմերով խեղդել մարդկանց:

Վերը շարադրվածի պատճառներն, անշուշտ, պետք է փնտրել այդ հեռուստալիքների տնօրինողների ինքնության մեջ: Ովքե՞ր են նրանք. սովորաբար միջինից ցածր կրթություն ստացած, արվեստից ու մշակույթից պատկերացումներ չունեցող անձինք, որ կարողացել են թույլտվություն ստանալ, հաղորդալար ձգել, մի քանի իրենց նման «լավ» տղերքի հետ թեթեւ ու հանգիստ եկամուտ բերող այս գործը նախաձեռնել: Որտեղ այս կանոնից բացառություններ կան, այնտեղ կա նաեւ հաղորդման մակարդակ ու կուլտուրա, կա արվեստ, կան նոր մտահղացումներ, կա հանդիսատեսի կարծիքի հաշվառում:

Ի վերջո, հանգում ես նման անձանց ձեռքում հեռուստաեթերի թույլտվություն դնողների պատասխանատվության հարցին: Հնարավոր չէ՞ թույլատրելուց առաջ քննության առնել տվյալ անձանց մակարդակը, կինոարվեստից գոնե մոտավոր պատկերացումներ ունենալը, գործին առնչվող նրանց ծրագրերը: Չէ՞ որ սա կոշիկ կարել չէ, որի խոտանից միայն կոշկակարը կտուժի: Եւ բանն էլ միայն կանոնավոր եկամտահարկ մուծելու մեջ չէ, այլ հազարավոր բնակիչների փչացած կամ, ընդհակառակը, բարձրացած տրամադրության, աշխատանքից հետո դրական լիցքեր հաղորդելու կամ զայրույթի նոպաներ առաջացնելու, մանուկներին ճիշտ դաստիարակելու մեջ:

Եւ մի՞թե որեւէ ձեւով չպետք է վերահսկվեն այդ տեսալիքները, ո՛չ գրաքննության առումով, այլ մասնագետների կողմից ցածրարվեստի, գռեհկաբանության, աշխարհի կողմից վաղուց մերժվածի առաջն առնելու նպատակով:

ԱՐՄԻՆԵ ՕՀԱՆՅԱՆ

Պատանդներն ազատ են արձակվել

Հուլիսի 1-ին Ռուսաստանի պաշտպանության նախարար Պավել Գրաչովի աջակցությամբ ազատ են արձակվել մարտի 30-ին Երեւանից ոչ հեռու պատանդ վերցված երկու ռուսաստանցի զինծառայողներ Վլադիմիր Վասիլեւը եւ Սերգեյ Չերնոզուգը: Այդ մասին հայտնեցին Ռուսաստանի պաշտպանության նախարարության մամուլի կենտրոնում: Պ. Գրաչովը տեղեկացավ այդ մասին հունիսի 30-ին, երբ նրա մոտ ընդունելության էր եկել Վ. Վասիլեւի մայրը: Գրաչովը նույն օրը վերջինիս հետ մեկնեց Երեւան: Հայաստանի նախագահի, պաշտպանության նախարարի, 7-րդ բանակի հրամանատարության հետ հանդիպումից հետո Վ. Վասիլեւը եւ Ս. Չերնոզուգը ազատ արձակվեցին: Նրանց խոսքերով, գերության ժամանակ իրենց համոզել են վարձկան դառնալ եւ մասնակցել մարտական գործողություններին Լեռնային Ղարաբաղի տարածքում: Մամուլի կենտրոնի տվյալներով, մինչեւ այժմ հայտնի չէ Հայաստանում տեղակայված 7-րդ բանակի եւս երեք զինծառայողների՝ գնդապետ Ա. Պավլենկոյի, կապիտան Ա. Իդրիսովի եւ շարքային Վ. Գայնանի ճակատագիրը, որոնք պատանդ են վերցվել կես տարի առաջ հայ-նախիջեւանյան սահմանում: ■

«Սահմանները մենք կպաշտպանենք»

Մոտ օրերս կսկսվի Ռուսաստանի եւ Ադրբեջանի միջեւ սահմանային հարցերով բանակցությունների հերթական փուլը, հայտնում է «Թուրան» գործակալությունը:

Պետք է քննարկվի անցումային փուլի վերջնական տարբերակը, որը վերաբերում է Թուրքիայի եւ Իրանի հետ սահմանի համատեղ պարեկությանը: Անցումային փուլը կտեւի 6 ամսից ոչ ավելի: Կքննարկվի նաեւ նախկին ԽՍՀՄ ՊԱԿ-ի սահմանապահ զորքերի ունեցվածքի հանձնումը հանրապետությանը, հայտնեց Ադրբեջանի սահմանների պաշտպանության կոմիտեի նախագահ գնդապետ Իսկանդար Ալլահվերդիեւը: «Ադրբեջանի պետական սահմանները պետք է պաշտպանեն հանրապետության համապատասխան զորքերը, որոնք որոշ ուղեկալներում արդեն ծառայության են անցել», ասաց Իսկանդարովը: ■

Չեչնիան կանչում է իր զինվորներին

Չեչնիան դիմել է Ադրբեջանին խնդրելով անհապաղ Գրոզնի ուղարկել Չեչենական հանրապետության բոլոր քաղաքացիներին, որոնք մասնակցում են Լեռնային Ղարաբաղում տեղի ունեցող մարտական գործողություններին: Չեչնիայի արտգործնախարարությունում հերքել են զանգվածային լրատվության մի շարք միջոցների հաղորդագրությունը, թե սպանվածների մեջ հայտնաբերվել է Չեչենական հանրապետության կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի անդամ Հուսեյն Մահմեդովի դիակը: Ինչպես հաղորդեցին արտգործնախարարությունում, ստուգումից հետո պարզվել է, որ հանձնաժողովի ցուցակներում այդ ազգանունով մարդ չի եղել: ■

digitised by A.R.A.R.@

ԴՈՒՐՍ ԳԱԼ ՓԱԿՈՒՂՈՒՑ.

Ի՞նչ է առաջարկում կամ չի առաջարկում ընդդիմությունը

Շահումյանի դեմքերի կատակցությամբ Գերագույն խորհրդում ծավալված բուռն քննարկումներն անարդյունավետ են եւ հիշեցնում են «մեծ փոթորիկ մի բաժակ ջրում»: Դա, նախ եւ առաջ, արտահայտվում է Լեռնային Ղարաբաղի խնդրի եւ, ընդհանրապես, Հայաստանի ու հայ ժողովրդի քաղաքական ապագայի նկատմամբ մակերեսային, նեղ առօրեական մոտեցումներում, ուր հրատապ լուծում պահանջող ստրատեգիական խնդիրների փոխարեն պատգամավորների եռանդը սահմանափակվել է ԼՂՀ-ի ճանաչման հարցով: Կրկնվում է նույն սխալ գործելակերպը, որով առաջնորդվում էր հայկական քաղաքական ու ազգային միտքը ազգային-ազատագրական պայքարի չորս եւ պետականության վերականգնման գործընթացի երկու տարիների ընթացքում: Հայ ժողովուրդն իր խնդիրներով հանդերձ ներքաշված է աշխարհաքաղաքական մեծ նշանակություն ունեցող գործընթացների մեջ, ուր վերջին տարիներին նախատեսվել եւ իրականացվում են հեռահար նպատակներ հետապնդող ստրատեգիական ծրագրեր, որոնք այսօր ակնհայտորեն վտանգում են ոչ միայն Հայաստանի ու ԼՂՀ-ի, այլեւ, ընդհանրապես, հայ ժողովրդի ապագան: Իսկ հանրապետության քաղաքական ուժերի կարողությունները սոսկ տակտիկական հարցերում անպտուղ դիմակայություն ստեղծելուց այն կողմ չեն անցնում: Քաղաքական պայքարը ծավալվում է հետեւանքների շուրջ, անտեսելով պատճառները կասեցնելու եւ մեծ քաղաքականության ծրագրերը որեւէ կերպ հայանպաստ կամ գոնե չեզոք հունի մեջ դնելու կենսական անհրաժեշտությունը: Եւ եթե իշխանությունները, ցինիզմի հասնող անկեղծությամբ, բացահայտեցին իրենց անճարակությունը իրադարձությունների զարգացման նման ընթացքը որեւէ կերպ փոխելու գործում, ապա ընդդիմությունը պարզապես շրջանցում է այդ հարցերը:

Դեռեւս 1991թ. «AIM» ամսագրի օգոստոսյան համարում անգլիացի պատմաբան Քրիստոֆեր Ուոլքերը, «*Պատմության մարտահրավեր*» հոդվածում անդրադառնալով հայկական պետականության եւ հայ ժողովրդի քաղաքական ապագայի խնդիրներին, գրել է. «*Ամենակարեւորը Հայաստանի եւ նրա առաջնորդների համար պետք է լինի այն, որ նրանք առաջնորդվեն ժամանակակից քաղաքական մտածողությամբ եւ օգտագործեն ժամանակակից քաղաքական լեզուն: Նորից ու նորից անդրադառնալով 1918-1920 թվականներին, ստիպված եմ փաստել, որ Հայաստանի հնարավորությունները կորսվեցին, որովհետեւ հայկական բոլոր կուսակցությունների առաջնորդները ժամանակակից չէին, իրենց ծրագրերը հիմնում էին անցյալի պատվախնդրության վրա եւ իրենց մտադրությունները արտահայտում անցյալի քաղաքական լեզվով: Նման բան այսօր թույլ տալ չի կարելի...*»: Այնուհետեւ, խոսելով Սիմոն Վրացյանի նշանավոր եզրահանգումի մասին, Ուոլքերը գրում է. «*Որպեսզի այսօր Հայաստանը խուսափի խորհրդային (ռուսական) մուրճի եւ թուրքական սալի միջեւ կրկին կոխկրտված լինելու վտանգից, շատ կարեւոր է, որ լսելի լինի Հայաստանի ինքնուրույն ձայնը: Բայց այն բացակայում է: Ավելի հաճախ «Հայկական հարցը» մատուցվում է այսպես. «Ձեր շահերից է բխում Հայաստանին աջակցելը»: Այսինքն, Հայաստանը ցանկանում է նույնացնել իր ազգային պահանջմունքները՝ սեփական շահերը պաշտպանելու պատրաստակամության մասին հռչակած յուրաքանչյուր այլ ազգի պահանջմունքների հետ: Իհարկե, բոլոր ժողովուրդներն իրենց շահերի զուգահեռեցման հնարավորություն են փնտրում, բայց դա երկրորդական է՝ այդ ազգերի համար կենսական կարեւորություն ունեցող եւ հավերժ շահերի ու արժեքների հանդեպ...*»:

Նորաստեղծ պետականության քաղաքական միտքը ոչ միայն չկարողացավ խուսափել ռուսական մուրճի եւ թուրքական սալի միջեւ կոխկրտվելու վտանգից, այլեւ այս երկուսին ավելացրեց արեւմտյան հենքը, որը առատ ջերմություն է մատակարարում առաջին երկուսի հակահայկական արդյունավետ գործողություններին: Ուստի, այսօրվա գերխնդիրն է դուրս բերել հայ ժողովրդին այս աղետաբեր եռանկյունու շրջանակներից:

Մենք բազմիցս նշել ենք, որ Հայաստանի իշխանությունները որդեգրել են թույլ, սխալ եւ անհեռանկարային քաղաքականություն: Սակայն իշխանությունների ինքնագովազդով պարուրված պաշտոնականությունը զուգորդվում էր ընդդիմադիր քաղաքական ուժերի խորհիմաստ լռությամբ: Եւ այսօր ոչ միայն իշխանություններն են անկարող շտկելու իրավիճակը, այլեւ ընդդիմությունը չունի համապատասխան համակարգված ծրագիր: Մի կողմից, մենք ունենք քաղաքական անկարողությամբ թելադրվող անսկզբունքային զիջողականության պահանջը (իշխանություններ), մյուս կողմից, քաղաքականության արհամարհում եւ պարբերական հերոսամարտերի միջոցով պետականությունն ու Արցախը փրկելու վտանգավոր պատրանքը (ընդդիմություն):

Առկա ճգնաժամի պատճառները մենք տեսնում ենք հետեւյալում.

ա. Հայկական լիարժեք պետականության կայացման եւ Լեռնային Ղարաբաղի հիմնահարցի հանգուցալուծման խնդիրները, նախ եւ առաջ, քաղաքական բնույթ ունեին եւ կարող էին դրական արդյունքների հանգեցնել միայն այն դեպքում, եթե հայկական քաղաքական միտքը կարողանար ներդաշնակել իր ազգային իղձերը նորագույն աշխարհաքաղաքական փոփոխությունների եւ մեծ տերությունների ստրատեգիական ծրագրերի հեռանկարների հետ: Այսօր այդ ներդաշնակությունը բացակայում է, եւ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքական ինքնուրույնությունն ու Լեռնային Ղարաբաղի խնդրի հայանպաստ լուծումը արմատապես հակասում են այն ստրատեգիական նպատակներին, որ հետապնդում է Արեւմուտքը շրջանում Թուրքիայի մասնակցությամբ եւ օգտագործելով Ռուսաստանի ռազմաքաղաքական ու տնտեսական ազդեցությունը: Շրջանի քաղաքական հարցերը լուծվում են առանց Հայաստանի մասնակցության, եւ նրան պարտադրվում է ստանձնել կամակատար [illegible] դերը: Պետք է լրջորեն մոտենալ Հանրապետության Գերագույն խորհրդի նախագահի այն նախազգուշացմանը, թե Հայաստանը կարող է զրկվել ոչ միայն Արցախից, այլեւ սեփական ինքնիշխանությունից, քանի որ ներկայիս վարչակարգի գործելակերպում վաղուց արդեն զգացվում է հանձնարարականների ազդեցությունը, եւ նա լավ է պատկերացնում՝ այն բոլոր հետեւանքները, որոնք սպառնում են հայ ժողովրդին՝ քաղաքականապես չնախապատրաստված, դրանով իսկ հուսահատ դիմակայություն ցուցաբերելու դեպքում:

բ. Հայաստանը ցայսօր չի կարողացել նվազագույն ազդեցության լծակներ ձեռք բերել դրսում եւ, որ առավել կարեւոր է, Ռուսաստանում իր ազգային անվտանգությանը սպառնացող գործողությունները կանխելու կամ կասեցնելու համար: Ուստի, եթե Ադրբեջանի կողմից ինքնուրույն նախաձեռնությամբ իրականացվող ռազմական գործողություններին դիմակայելու խնդիրը կախված է հայկական զինված ուժերի ունակությունից, ապա մեծ քաղաքականության հրահանգով ի կատար ածվող ռազմական քայլերին անմիջական մասնակցություն են ցուցաբերում երրորդ երկրների ռազմական ուժերը (այսօր ռուսական, վաղը հնարավոր է միջազգային), ինչը բացառում է սոսկ զինված ինքնապաշտպանության միջոցով հաջողության հասնելու հնարավորությունը:

գ. Միջազգային ասպարեզում հայ ժողովուրդը ներկայացնող բոլոր ուժերի քաղաքական կամքը կաթվածահար վիճակում է, եւ ոչ ոք միջոցներ չի ձեռնարկում հայ ժողովրդի ազգային շահերին արմատապես հակասող մեծ քաղաքականության շրջանակներում ձեւավորված ծրագրերը կասեցնելու եւ փոխելու ուղղությամբ: Դրա փոխարեն քաղաքական պայքարի ողջ ծանրությունը կենտրոնացել է հանրապետության ներսում, ինչը օրեցօր խորացնում է հասարակության պառակտումն ու քայքայումը: Հասկանալի է, որ ժողովուրդը կորցնում է հավատը ոչ միայն հանրապետության իշխանությունների, այլեւ քաղաքական կուսակցությունների նկատմամբ: Շահումյանի իրադարձությունների շուրջ համախմբված ընդդիմությունը իրավիճակը շտկելու հիմնավոր ծրագիր չի առաջարկում: Ադրբեջանի նկատմամբ կոշտ քաղաքականություն իրականացնելու եւ կտրուկ միջոցների դիմելու պահանջները կարող են իրականացվել, բայց իրադարձությունների զարգացման մեջ որեւէ էական փոփոխություն չեն մտցնի, ընդհակառակը, կարագացնեն գործողությունները, որոնց ավարտը քաղաքական իրողությունների ներկա պայմաններում հայանպաստ վերջաբան ունենալ չի կարող:

դ. Հայաստանի հասարակայնության մեջ եւ քաղաքական շրջանակներում չի գիտակցվել միջազգային նշանակության քաղաքական նախաձեռնության անհրաժեշտությունը, որի բաղկացուցիչ մասը պետք է լինի շրջանում խաղաղ կարգավորման գործընթացի կազմակերպման, տնտեսական համագործակցության եւ, ընդհանրապես, «նոր աշխարհակարգի» ձեւավորման գործում հայկական տարբերակի առաջադրումը: Եթե հայ ժողովուրդը հրաժարվում է նման նախաձեռնությունից, առանցքային դերը զիջելով իր ավանդական ախոյաններին, ապա հուսալ, որ նրա ազգային շահերը հաշվի կառնվեն տարածքային գործընթացներում, հանցավոր միամտություն է:

ե. Հայկական քաղաքական ուժերից ոչ մեկը հաշվի չնստեց ներքին ռեֆորմացիայի ծրագրի մշակման եւ իրականացման հրամայական պահանջի հետ եւ այսօր մենք ունենք բազմակողմանիորեն անկառավարելի անկում ապրող մի հասարակություն, որի սոցիալական եւ քաղաքական հիվանդությունը հեռանկարային առումով շատ ավելի վտանգավոր է, քան նույնիսկ պատերազմը:

զ. Իբրեւ անդրտարածքային ժողովուրդ, հայերը կարիք ունեն ղեկավարման եւ համակարգման հատուկ մեխանիզմների, ինչը պետք է հնարավորություն տա յուրաքանչյուր հայ մարդու կարողությունները ծառայեցնել պետականության շահերին եւ ազգային խնդիրներին: Ցայսօր քաղաքական ուժերից ոչ մեկը չի աշխատել այդ մեխանիզմների ստեղծման ուղղությամբ, եւ տասնյակ հազարավոր հայազգիներ դատապարտված են ուծացման, իսկ նրանց ծայրաստիճան անհրաժեշտ ավանդը բացակայում է: Այս կորուստները ապագայում վերականգնել չի լինի:

Ինչ միջոցառումներ է պետք ձեռնարկել ճգնաժամը կանգնեցնելու, իսկ հեռանկարում իրավիճակը կայունացնելու համար: *Նախ եւ առաջ*, իշխանությունները պետք է ճանաչեն հանրապետության արտաքին եւ ներքին քաղաքականության հիմքերի եւ ուղղությունների սխալականությունը, ամբողջովին բացահայտեն արտաքին քաղաքականության տապալման իրական ծավալները, Հայաստանին պարտադրվող քաղաքականության էությունը, ճանապարհները, վերջնական նպատակները եւ դրանց չկատարման դեպքում հանրապետության դեմ նախատեսված պատժամիջոցները (իշխանությունների իրազեկության շրջանակներում): *Երկրորդ*, հանրապետությունում հասունացող դիմակայությունը կանխելու համար անհրաժեշտ է ձեւավորել բազմակուսակցական կառավարություն՝ պրոֆեսիոնալիզմի հիմքի վրա: *Երրորդ*, առավելագույն միջոցներն ուղղել արտաքին քաղաքականության ու ազգային անվտանգության ապահովելու կոչված կառույցների ձեւավորմանը՝ *ա.* բազմակուսակցական ազգային անվտանգության խորհուրդ՝ պրոֆեսիոնալների ընդգրկումով, *բ.* նախագահի ու անվտանգության խորհրդի վերահսկողությամբ, արտգործնախարարության, ազգային անվտանգության կոմիտեի, պաշտպանության նախարարության մասնակցությամբ ստեղծել քաղաքական ստրատեգիական հետազոտությունների կենտրոն եւ քաղաքականությունն իրականացնել կենտրոնի հիմնավոր ուսումնասիրությունների հիմքի վրա, *գ.* ստեղծել նախագահի անձնական ներկայացուցիչների ինստիտուտը անվտանգության խորհրդի ապարատի շրջանակներում, որը համակարգված գործնական քաղաքականություն կիրականացնի Ռուսաստանում, Արեւմուտքում եւ Միջին Արեւելքում, *դ.* ստեղծել սփյուռքահայի (կլանման) ինստիտուտը՝ նրա աշխատանքների հորիզոնում ընդգրկելով ներքին եւ արտաքին սփյուռքը: *Չորրորդ*, հնարավորին չափ սառեցնել ռազմական եւ քաղաքական իրադարձությունների զարգացումը ԼՂՀ-ում, մինչեւ վերը նշված կառույցների գործունեության կարգավորումն ու նվազագույն արդյունավետության ապահովումը: *Հինգերորդ*, աշխատանք տանել ԼՂՀ-ի խնդիրը «ազգերի ինքնորոշման իրավունքի» սկզբունքի շրջանակներից հանելու ուղղությամբ, քանի որ դա անհեռանկարային է եւ միջազգային հանրության շրջանակներում չի պաշտպանվում: Ուղղությունը կենտրոնացնել «պետությունների տարածքային ամբողջականության» սկզբունքի շրջանակներում ԼՂՀ-ի, իբրեւ Ադրբեջանի տարածքի մասը դիտարկելու իրավական հարցերի վրա:

Այսօր չափազանց մեծ է որեւէ ուղղությամբ կտրուկ քայլեր անելու գայթակղությունը՝ անհապաղ ճանաչել ԼՂՀ-ն (ընդդիմություն), կամ խորացնել անսկզբունքային զիջողականության ընթացքը (իշխանություններ): Հասկանալի է, որ դա թելադրված է հանրապետության ընդհանուր ճգնաժամային իրավիճակով եւ իշխանությունների անհեռատես քաղաքականությունը կասեցնելու նպատակով: Սակայն պետք է միշտ հիշել, որ իշխանությունները փոխվում են, կուսակցությունները հաղթում կամ պարտվում, իսկ ազգային անվտանգության սպառնալիքը իրական է եւ հաստատուն: Նույնիսկ երկիրն աղետի եզրին հասցրած վարչակարգին դիմակայելու համար չի կարելի թույլ տալ այնպիսի վրիպումներ, որոնք վտանգում են հազարավոր մարդկանց եւ ազգային խնդիրների ապագան: Բացառված չէ, որ վարչակարգը զիջումների չի գնա եւ կբարդացնի իրավիճակը: Այս դեպքում, ընդդիմության ուսերի վրա է մնալու վերը նշված բոլոր աշխատանքների կազմակերպումն ու իրականացումը, միաժամանակ պայքարելով բռնապետության հաստատման եւ քաղաքացիական պատերազմի սանձազերծման դեմ: Իսկ եթե ընդդիմությունն էլ անտեսի քաղաքական անվտանգության կառույցների ձեւավորման կենսական անհրաժեշտությունը եւ առաջնորդվի սոսկ տակտիկական, զգացմունքային քայլերով, ապա հեռանկարում հայ ժողովրդի պատմությունը կհարստանա նոր եւ խիստ կորստաբեր համաղետներով:

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ
«Հայաստան-Միջին Արեւելք» վերլուծական բաժին

ԱՅԺՄ ԵՐԵՎԱՆԻՑ ԱՄԵՆՈՒՐ

Առաջին անգամ Երեւանը կկապվի Արեւելքին եւ Արեւմուտքին եվրոպական «A-310» էյրբասի ուղղակի թռիչքներով:

LEVON TRAVEL

ԼՈՍ ԱՆՋԵԼԵՍ	ԵՐԹ	$900
	ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ	$1369
ՆՅՈՒ ՅՈՐՔ ՕՏՏԱՎԱ ԿԱՄ ՄՈՆՐԵԱԼ	ԵՐԹ	$699
	ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ	$949
ՍԻՆԳԱՊՈՒՐ	ԵՐԹ	$430
	ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ	$650
ՄԵԼԲՈՒՌՆ	ԵՐԹ	$750
	ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ	$1100
ԴՈՒԲԱՅ	ԵՐԹ	$280
	ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ	$350

ԼԵՎՈՆ ԹՐԱՎԵԼ ԵՐԵՎԱՆ
Սայաթ-Նովա 10
Երեւան, Հայաստան
Հեռ. 583193 / 582831
Ֆաքս 522847 – Տելեքս 243398 LEVON SU

ՄԻՆՉԵՎ ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱ 10 ԳՐԱՍԵՆՅԱԿԻ ՄԵԾ ԲԱՑՈՒՄԸ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒՄԸ ԿԿԱՏԱՐՎԻ «ԱՆԻ» ՀՅՈՒՐԱՆՈՑՈՒՄ, 636 ՍԵՆՅԱԿՈՒՄ, հեռ. 594636

Ամեն անձ կարող է անվճար փոխադրել մինչեւ 60 կգ իր

ՏԱՔՍԵՐԸ ՆԵՐԱՌՅԱԼ ՉԵՆ

digitised by A.R.A.R.@

«ՀՌԱԿ-ը մնում է կառուցողական ընդդիմության դիրքի վրա»

Քաղաքական վերջին իրադարձությունների, այդ իրադարձությունների վերաբերյալ ՀՌԱԿ-ի մեկնաբանությունների համար ստորեւ ներկայացնում ենք ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության ատենապետ ՌՈՒԲԵՆ ՄԻՐԶԱԽԱՆՅԱՆԻ հարցազրույցը «Ազգ»-ին:

– Պրն. Միրզախանյան, ինչպիսի՞ն են այսօր հարաբերությունները ՀՌԱԿ-ի եւ ՀՀ նախագահի միջեւ:

– Մենք մեր տեսակետը բազմիցս արտահայտել ենք եւ այսօր մի անգամ եւս ճշտում ենք. 1991 թվականի հոկտեմբերին առաջադրելով պր. Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի թեկնածությունը, ՀՌԱԿ-ը գտնում էր եւ այսօր էլ գտնում է, որ ասպարեզում եղած քաղաքական գործիչներից Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը ամենաարժանավորն է հանրապետության ղեկավարի պաշտոնը զբաղեցնելու: Սակայն ինչպես այն ժամանակ, այսօր էլ մենք մեզ իրավունք ենք վերապահել քննադատել նախագահի այն գործողությունները, որոնք չեն համապատասխանում ՀՌԱԿ դիրքորոշմանը, նրա քաղաքական պլատֆորմի հիմնադրույթներին: Դեմ լինելով հանդերձ հանրապետության նախագահի հրաժարականի պահանջին, ՀՌԱԿ-ը նրա հետ ունի տեսակետների սկզբունքային տարբերություններ Արցախի հիմնահարցի, Հայաստանի Հանրապետության ներքին եւ արտաքին քաղաքականության մի շարք հանգուցային հարցերում:

– Բայց չէ՞ որ առաջադրելով Տեր-Պետրոսյանին, որպես կուսակցություն, պարտավոր էիք իմանալ նրա քաղաքական հայացքները: Դեռ ավելին, ՀՌԱԿ-ը Արցախի հարցով խորհրդարանի փակ նիստերում միշտ հավանություն էր տվել նախագահի քաղաքականությանը:

– Մեզ հայտնի էին նախագահի քաղաքական հայացքները, մեզ հայտնի էր նաեւ վերջինիս զուսպ եւ հավասարակշռված կեցվածքը: Սակայն պետք է նշել, որ 1991 թվականի ընթացքում դեռեւս չէր ստորագրվել Հայաստանի Հանրապետության պաշտոնական որեւէ մի ներկայացուցչի կողմից փաստաթուղթ, որտեղ Արցախը դիտվեր Ադրբեջանի մաս: Երկրորդը՝ մենք բնականաբար ենթադրում էինք, որ անկախ այն հանգամանքից, թե ով կլինի Հայաստանի Հանրապետության նախագահ, նա իրեն կդիտի որպես ողջ ժողովրդի նախագահ, այդ թվում նաեւ ընտրողների այն մասի, որոնք դեմ են քվեարկել նրան: Ընտրություններից հետո պրն. Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը անձնահատուկ ջերմեռանդությամբ պահը բաց չէր թողնում շեշտելու իր պատկանելիությունը մի որոշակի քաղաքական խմբավորման: Ավելին, չգնահատելով ընդդիմության առկայության փաստը որպես ժողովրդավարական պետության կարեւորագույն պայման, նա ոչ թե քաղաքական բանավեճ է սկսում ընդդիմության հետ, այլ ընդդիմությանը, ընդ որում առանց զանազանելու, դիտարկում է որպես բոլոր կուտակված խնդիրների չլուծման պատճառ, հաճախ գործածելով խիստ անձնավորեցված որակավորումներ:

– Պրն. Միրզախանյան, որքան հայտնի է, ՀՌԱԿ-ը համագործակցության հանգող սերտ եւ առանձնահատուկ հարաբերություններ ուներ նաեւ ձեր ակնարկած «որոշակի ուժի» հետ:

– Յուրաքանչյուր քաղաքական կուսակցություն ժամանակագրական որոշակի փուլում կարող է հարաբերակցել քաղաքական այլ կուսակցությունների եւ կազմակերպությունների հետ: Օգտվելով առիթից, թույլ տվեք մեկ անգամ եւս հավաստիացնել, որ ՀՌԱԿ-ը պատրաստ է հարաբերվել Հայաստանում գործող բոլոր քաղաքական կազմակերպությունների հետ: Դրա հետ մեկտեղ, ուզում եմ մտցնել մի կարեւորագույն ճշտում, մենք չէինք ցանկանա, որպեսզի ՀՌԱԿ եւ ՀՀՇ հարաբերությունների հաստատման ընդամենը որոնումը դիտարկվեր որպես փոխհարաբերություններ, մանավանդ քաղաքական ասպարեզում: Այո՛, ՀՌԱԿ-ը եւ ՀՀՇ-ն ունեցել են նախագահի նույն թեկնածությունը, բայց այն առաջադրել են ոչ թե համատեղ, այլ ամեն մեկը առանձին-առանձին, ունենալով յուրովի դրդապատճառներ եւ միանգամայն այլ մոտեցում նախագահական ինստիտուտի նկատմամբ: Եթե մի դեպքում իշխանության որոշակի օղակների նկատմամբ ենթադրվող քննադատությունը հրապարակման ենթակա չէ, ապա մենք գտնում ենք, որ սուր, հրապարակային քննադատությունը կարեւորագույն նախապայման է նախագահական ինստիտուտի ամրապնդման համար: Այո՛, մենք հանդես ենք եկել համատեղ տնտեսական վերափոխումների ծրագրով, անկախության հանրաքվեի ընթացքում համատեղ միջոցառումներով եւ ամենեւին էլ չենք հրաժարվում մեր մոտեցումներից, որոնք ամրագրված են այդ փաստաթղթերում: Այս ամենը կարելի է գնահատել որպես մի շարք հարցերի նկատմամբ տեսակետների համընկնում:

– Վերջերս «Ազգ»ում հրապարակվեց մի լրատվություն, որից հայտնի էր դառնում ՀՀՇ-ի եւ ՀՌԱԿ-ի հարաբերությունների խզումը եւ որին հաջորդեց «Հայք»-ում հրապարակված մի ճշտում, ըստ որի այդ հարաբերությունները խզվել են մինչեւ ՌԱԿ-ՀՌԱԿ տեսակետների եւ մոտեցումների ճշտումը: Ինչպե՞ս եք մեկնաբանում այն:

– Մեկ անգամ եւս ամենայն պատասխանատվությամբ վկայում եմ, որ ՀՀՇ ղեկավարության հետ հանդիպման ժամանակ հայտնվել է ՀՀՇ-ի կողմից ՀՌԱԿ-ի հետ բոլոր տեսակի հարաբերությունների խզման մասին: Ընդ որում, նման դիրքորոշումը, ըստ ՀՀՇ-ի, պայմանավորված է ՀՀ խորհրդարանում վերջին ժամանակաշրջանում ՀՌԱԿ պատգամավորական խմբակցության պահվածքով: Ավելին, հայտնվել է նաեւ, որ ՀՀՇ-ն դիմելու է ՌԱԿ Կենտրոնական վարչություն: Զարմանալի է, որ մի պարագայում ՀՀՇ-ն մեղադրում է ավանդական կուսակցություններից մեկին այն բանի մեջ, որ նա ղեկավարվում է դրսից, մեջ բերելով կուսակցությունների մասին օրենքը, իսկ մյուս դեպքում, երբ այդ ղեկավարությունը դրսից չի իրագործվում, ջանքեր է գործադրում այն կայացնելու համար: Ավելին, ՀՀՇ որոշ պատասխանատուներ, որոնք ՀՀ ԳԽ-ում որոշակի դիրք ունեն, նամակներ են հղում ՌԱԿ-ի իրենց ծանոթ շրջանակներին, ծիծաղելի փորձ կատարելով սեպ խրել քույր կուսակցությունների հարաբերությունների միջեւ: Կուսակցական եւ պետական պատասխանատվություն ունեցող անձինք չեն կարող ունենալ եւ պետք չէ մանր անձնական հետաքրքրությունների վրա հիմնված հարաբերություններով փորձ կատարեն իրականացնել անիմաստ քաղաքական նպատակներ:

– ՀՌԱԿ-ը մեղադրվում է պաշտոններ չստանալու պատճառով իշխանությունների եւ իշխող ուժերի դեմ հակադրվելու մեջ: Իսկապես ինչո՞ւմն է բանը:

– Ինչպես յուրաքանչյուր քաղաքական կուսակցություն, ՀՌԱԿ-ը նույնպես իր ծրագրերի իրականացման համար ձգտում է իշխանության, սակայն կուսակցությունը հաճույքով իր լուման կներդնի ժողովրդավարական պետության կառուցման գործում. դրանով էր պայմանավորված Հայաստանի Հանրապետության նախագահի առաջարկի բավարարումը՝ ներկայացնելու կառավարության անդամների թեկնածություններ: Սակայն հետագայում այդ փաստը սկսվեց շահարկվել նախագահի մերձավորների եւ ՀՀՇ մի շարք պատասխանատուների կողմից: Տպավորություն է ստեղծվում, որ այդ մարդիկ փաստորեն իրենց մոտեցումներն են ներկայացնում իշխանության խնդրի հետ կապված: Այդ նրանց համար է իշխանությունը աթոռ եւ այդ նրանց փորձն է շահարկել ամենաբարձր գաղափարները, այդ թվում Լեռնային Ղարաբաղի խնդիրը՝ պայքարել այդ աթոռների համար: Այդ նրանք են, որ համապատասխան քաղաքագիտական եւ մասնագիտական ունակություններ, իսկ հաճախ նույնիսկ ամենատարրական գրագիտություն չունենալով, աթոռը իրեն միջոց են օգտագործում իրենց չբավարարված ամբիցիաները հագեցնելու եւ անձնական հարցեր լուծելու: Մեզ համար իշխանությունը երբեք չի ունեցել նման պարզունակ մեկնաբանություն: Իշխանությունը մեզ համար մեծագույն միջոց է ծառայելու ժողովրդին, խնդիր որպեսզի յուրաքանչյուր քաղաքացի ազգային հպարտություն ապրի տեսնելով իր կառավարությունը, որպեսզի անկախությունը չարտահայտվի լոկ խորհրդանիշներով, այլ սահմանադրությամբ եւ համապատասխան օրենքներով, որոնք կերաշխավորեն յուրաքանչյուր քաղաքացու ազատությունը, նրա իրավունքները եւ պարտականությունները:

– Պրն. Միրզախանյան, ՀՌԱԿ առաջին պատգամավորական ժողովը որդեգրել էր կառուցողական ընդդիմության գիծը: Ո՞րն է այդ քաղաքականության էությունը, ի՞նչ արձագանք է գտնում հասարակության մեջ եւ ինչպե՞ս եղավ, որ այդ գծի առկայության դեպքում դուք մտաք մի դաշինքի մեջ, որտեղ արմատական ընդդիմադիրներ կան:

– Կառուցողական ընդդիմությունը ենթադրում է ոչ միայն լոկ քննադատություն, այլ նաեւ առաջարկ: Թե՛ խորհրդարանական մեր խմբակցության գործունեության մեջ եւ թե՛ կուսակցության հանրապետական վարչության հրապարակած փաստաթղթերում եւ նախեւառաջ մեր քաղաքական պլատֆորմի հիմնադրույթներում, մենք աշխատել ենք առաջնորդվել այդ սկզբունքով: Անշուշտ, սա ծայրաստիճան դժվար քաղաքական իրավիճակ է կուսակցության համար, քանի որ անխուսափելի են հարվածները թե աջից, թե ձախից: Ինչ վերաբերում է հասարակության կողմից արձագանքներին, ապա մենք խորապես համոզված ենք, որ մեր գաղափարախոսությունը եւ քաղաքական կեցվածքը որոշակի ժամանակի ընթացքում ամենաջերմ ընդունելության կարժանանա: Պետք է մոռանալ, որ ՀՌԱԿ-ը քաղաքական քարոզչության լավագույն ձեւ չի համարում երթերը, հանրահավաքները, ինչպես նաեւ ուժային մեթոդները: Իսկ՝ մեր ժողովուրդը Ղարաբաղյան շարժման օրվանից սովոր է վերոհիշյալ միջոցներին: Լավագույն փաստարկը, որ օգտագործելով վերոհիշյալ մեթոդները, Արցախի պրոբլեմը, որոշակի քաղաքական խմբավորում Հայաստանում հասավ իշխանության լծակներին, նահանջելով իր իսկ կարգախոսներից: Փողոցը 20-րդ դարի վերջում երբեք չի եղել եւ չի էլ կարող լինել քաղաքական գիտակցության եւ գործիչների ձեւավորման միջավայր: Ինչ վերաբերվում է ՀՌԱԿ-ի Ազգային Դաշինքի մասը դառնալու հանգամանքին, ապա ավելի ճիշտ կլիներ դա որակել ոչ թե որպես արմատական ընդդիմություն, այլ որպես Հայաստանի հանրապետության խորհրդարանում ներկայացված բոլոր քաղաքական ուժերի, պատգամավորական խմբակցությունների խմբավորում, բացի ՀՀՇ-ից:

– Խնդրում եմ ավելի մանրամասնելով պատասխանել հետեւյալին. ի՞նչ ընդհանրություն կա ՀՌԱԿ-ի եւ ասենք ՀՅԴ-ի կամ ԱԺՄ-ի միջեւ: Շատերը զարմանում են, թե ինչպե՞ս եղավ, որ ՀՌԱԿ-ը եւ ՀՅԴ-ն իրենց ստորագրությունները դրեցին նույն փաստաթղթի տակ:

– Ավելի հեշտ է պատասխանել այդ հարցին խոսելով արմատական տարբերությունների մասին: Սակայն խորհրդարանի ներսում կազմված դաշինքը վկայում է, որ խորհրդարանի մեր ներկայացուցիչների եւ ձեր կողմից նշված կազմակերպությունների պատգամավորների միջեւ որոշ հայացքների համընկնում կա Լեռնային Ղարաբաղի հարցի լուծման, ժողովրդավարական գործընթացի խորացման եւ խորհրդարանի աշխատանքների հետագա զարգացման գործում: Ուզում եմ ընդգծել, սա դաշինք է խորհրդարանի ներսում, կվերածվի՞ այն արդյոք կուսակցական դաշինքի՝ լուրջ հարց է. չպետք է մոռանալ գոյություն ունեցող թե՛ գաղափարախոսական եւ թե՛ գործելակերպի լուրջ տարբերությունները: Ժամանակը ցույց կտա:

– Ազգային դաշինքում ընդգրկված որոշ կազմակերպություններ պահանջում են հանրապետության նախագահի եւ կառավարության հրաժարականը, ՀՌԱԿ-ը նույնպե՞ս:

– Նախագահի հրաժարականի կապակցությամբ մեր տեսակետը զրույցի սկզբում արտահայտեցինք, իսկ ինչ վերաբերում է կառավարության հրաժարականին, այն որոշակի անիմաստ է: Հայաստանի իշխանությունը վարում է ոչ թե կառավարությունը, այլ մի որոշակի քաղաքական խմբավորում: Եթե արձանագրվում է էական փոփոխություն այդ խմբավորման տեսակետներում, որոնք հիմնականում մինչեւ իշխանության գալը եւ դրանից հետո արտահայտվում էին կարգախոսներով, ապա բարոյականությունը պահանջում է նրա հեռացումը քաղաքական ասպարեզից, դա հնարավոր է որոշակի ժամանակահատվածում: Մենք կողմ ենք կառավարության վերափոխմանը, բայց ավելի շատ՝ կառավարման մեկնակետի փոփոխությանը:

– Հանրապետության նախագահի հեռուստատեսային ելույթում հարց բարձրացվեց խորհրդարանի ցրման մասին: Ի՞նչ է ձեր տեսակետը:

– Երբ արմատական ընդդիմությունը հարց էր բարձրացնում օրենսդիր եւ գործադիր իշխանությունների միջեւ խորը ճգնաժամի մասին, մենք համաձայն չէինք եւ չենք: Երբ այդ հարցը բարձրացնում է հանրապետության նախագահը, մենք նույնպես համաձայն չենք: Ցանկացած ռամկավարական հասարակության մեջ հաճախ իշխանության այդ երկու կարեւորագույն օղակների միջեւ լինում է տեսակետների բախում, որը անպայման չէ որ պահանջում է դրանցից որեւէ մեկի հրաժարականը: Ամենասարսափելին կլիներ այն, որ խորհրդարանը եւ գործադիր իշխանությունները բոլոր հարցերում ունենային նույն տեսակետը, այդ դեպքում ընդհանրապես կարելի էր անցնել ռազմական կառավարման ձեւին, որն այսօր Հայաստանի պայմաններում կործանարար է: Ի դեպ, խորհրդարանը բոլոր թերություններով հանդերձ մնում է ամենախոցելին (քանի որ նրա աշխատանքները լուսաբանվում են), բայց նաեւ ամենաժողովրդավարական մարմինը: Ներկայիս խորհրդարանի ցրումը վտանգավոր քայլ կլինի դեպի ամբողջատիրություն: Թե խորհրդարանը, թե հանրապետության նախագահը օրենքով նախատեսված իրենց ժամկետը պետք է ամբողջացնեն:

– Այսօր հանրապետության համար ամենաանհրաժեշտը քաղաքական կայունությունն է եւ տնտեսության ամրապնդումը, ի՞նչ է անում ՀՌԱԿ-ը քաղաքական առճակատումներից եւ ցնցումներից խուսափելու համար:

– Ես ձեր հարցը դիտարկում եմ որպես տրամաբանական ավարտ մեր խոսակցության եւ այդ կապակցությամբ ուզում եմ մասնավորապես շեշտել ՀՌԱԿ պատգամավորական խմբակցության հատուկ դիրքորոշումը ՀՀ ԳԽ-ի հուլիսի 1-ի նիստում, երբ կուսակցության պատգամավորները հավատարիմ մնալով ՀՌԱԿ դիրքորոշմանը, Լեռնային Ղարաբաղի հարցում առաջարկեցին ԼՂՀ-ի ճանաչման հարցը մի քանի օրով հետաձգել: Սա պերճախոս վկայությունն էր մեր ցանկության, որոնել երկուստեք ընդունելի տարբերակ մեր ժողովրդին ամենահուզող հարցի կապակցությամբ: ՀՌԱԿ-ը միշտ դեմ է եղել եւ իր հնարավոր բոլոր միջոցներով կպայքարի, որպեսզի քաղաքական որեւէ կուսակցություն եւ խմբավորում չունենա իր զինյալ ջոկատները: Պաշտպանության հարցը միայն եւ միայն պետության մենաշնորհն է: Մենք դեմ ենք հեղափոխության, մենք դեմ ենք սոցիալիզմին, առավել եւս ազգային սոցիալիզմին, որը ոչ այլ ինչ է քան ֆաշիզմ: Մենք զգուշացնում ենք մեր ժողովրդին, որ այդ գաղափարախոսությունը կարող է հրապուրել, կարող է թվալ որպես հայրենասիրության բարձրագույն արժեք, բայց իրականում երբ այն դառնում է պետական գաղափարախոսություն, կործանարար հետեւանքներ է ունենում ժողովրդի համար: ■

Դադարեցնել զենքի մատակարարումները Անդրկովկաս

Հուլիսի 2-ին Մոսկվայում կայացավ Ռուսաստանի արտաքին քաղաքականության խորհրդի առաջին նստաշրջանը: Ելույթ ունենալով արտգործնախարար Անդրեյ Կոզիրեւը նախազգուշացրեց, որ «հետադիմական ուժերը փորձում են խանգարել Ռուսաստանին դառնալ իսկապես ժողովրդավարական պետություն եւ միանալ քաղաքակիրթ երկրներին»: Նախարարը հայտարարեց, որ նրանց նպատակն է ոչ միայն վերականգնել հակամարտությունը ԱՄՆ-ի եւ ՆԱՏՕ-ի հետ, այլեւ թշնամություն ստեղծել Ռուսաստանի եւ նախկին ԽՍՀՄ երկրների միջեւ: Խոսելով այդ երկրների հետ հարաբերությունների մասին, նախարարը նշեց, որ այժմ «Ռուսաստանի պատմության մեջ առաջին անգամ հնարավոր է դառնում բարիդրացիական գոտու ստեղծումը»: Ինչ վերաբերում է նախկին ԽՍՀՄ երկրներին, Կոզիրեւը նշեց, որ անհրաժեշտ է վարել համբերատար եւ զգույշ քաղաքականություն: Այդ կապակցությամբ նա առաջարկեց դադարեցնել սպառազինությունների հանձնումը հակամարտ կողմերին: Նա արտահայտվեց խաղաղարար ուժերի ստեղծման կողմ, որոնք, նրա կարծիքով, «կարող են ոչ միայն զատել հակամարտ կողմերին, այլեւ խաղաղություն հաստատել Պրիդնեստրովիեում, Հարավային Օսիայում, իսկ հետագայում նաեւ Ղարաբաղում: ■

digitised by A.R.A.R.@

«Թեհրանի միջամտությամբ հարցն ավելի առաջ կգնա». այսպես են մտածում Իրանում

Գրառումներ ուղեւորությունից հետո

Իրանի Իսլամական Հանրապետության ԻՌՆԱ լրատվական գործակալության հրավերով «Արմենպրես»-ի տնօրեն Գեւորգ Հովհաննիսյանը, արտգործնախարարության մամուլի կենտրոնի ղեկավար Գառնիկ Բաղալյանը եւ «Ազգ» թերթից տողերիս հեղինակը պետք է ժամանեինք Թեհրան՝ մասնակցելու ոչ-հանձնառու երկրների լրատվական գործակալությունների միավորման 6-րդ համաժողովին: Թեհրան տանող օդային ու ցամաքային ճանապարհները տարբեր էին: Մենք ընտրեցինք ամենակարճն ու թերեւս ամենադժվարը: Շաբաթ օրը՝ հունիսի 13-ին, երբ հասանք Մեղրու կամուրջ, հանդիպեցինք Թեհրանից Հայաստան ժամանող Իրանի Իսլամական Հանրապետության դեսպանատան հավատարմատար Բահրամ Ղասեմիին, որի օգնությամբ էլ ճանապարհվեցինք Ջուլֆա: Կամրջից Ջուլֆա տանող ճանապարհը քարքարոտ էր, դեռեւս շարունակվում էին պայթեցումներն ու մայրուղու բարեկարգումը: Մեզ ուղեկցող պարոնը հիշեցրեց, որ ուղղենք ժամացույցի սլաքները եւ կես ժամ հետ տանք: Ջուլֆայում արդեն գիշեր էր, բայց դա չխանգարեց, որպեսզի «Sati» տրանսպորտային ֆիրմայի տեղի ներկայացուցիչ Ասխար Միրսալեհը մեզ համար ճոխ հյուրասիրություն կազմակերպեր: Այցելեցինք մի գիշերային դպրոց, ուր մտնելուց առաջ զգուշացրին, որ այստեղ հիմնականում ազերիներ են, բայց նաեւ վստահեցրին, որ վախենալու ոչինչ չկա, որովհետեւ իրենք մեզ հետ են: Այս փաստը մեջ եմ բերում միայն մի նպատակով: Իրանցիների համար հյուրը սրբություն է, եւ ով էլ լինի, նախ հաց է տալիս, հետո՝ միայն գործից խոսում:

Այդ ազգային հատկանիշը երեւաց նաեւ հաջորդ օրերին, եւ հատկապես Թավրիզում, ուր մնացինք ընդամենը մեկ գիշեր:

Առավոտյան «Թավրիզ» հյուրանոցի մեր համարը եկավ հայ եկեղեցու առաջնորդարանի աշխատակից պրն. Վաչիկը: Պարզվեց, որ վերջին շրջանում Թավրիզում տեղի ազերիների կողմից կազմակերպված հակահայկական ցույցերը բավականին սրել են մթնոլորտը: Ու թեեւ հայերն ասում են, թե իրենց վիճակը լավ է, բայց Թավրիզում 8000-ից մնացել էին մոտ 1300 հայ: Մենք չհասցրեցինք մի կուշտ զրուցել մեր հայրենակցի հետ, երբ սենյակ մտավ ԻՌՆԱ-ի Թավրիզի ներկայացուցիչ պրն. Ղասեմին եւ քաղաքապետարանի քաղաքական բաժնի աշխատակիցներ Յաղուբին ու Մասուդը: Նրանց հետաքրքրող հարցերին պատասխանելուց հետո մի հարց էլ ես ուղղեցի պրն. Մասուդին, կապված հայ-ադրբեջանական կոնֆլիկտի հետ: Վերջինս, մի քիչ դժվարանալով, բայց եւ այնպես համաձայնեց հայտնել իր անձնական կարծիքը. *«Եթե մի քիչ հայերը զիջեն, մի քիչ թուրքերը, հարցը կլուծվի: Թե չէ Հայաստանի ու Բաքվի կռվից միայն Ամերիկան է շահում: Նա ջուրը պղտորում է, որ իր ձուկը բռնի: Ամերիկայի ցանկությունն այն է, որ այդ երկրներում խժդժություններ ստեղծի եւ հետո մի նոր Իսրայել ստեղծի»:* Մեր զրույցներին նորից հետեւեց ճաշկերույթը եւ ողջ օրվա ընթացքում, մինչեւ ժամը 17-ը, մեզ արգելեցին դուրս գալ հյուրանոցից, պատճառաբանելով, թե մտահոգված են մեր անվտանգությամբ: Մեր պահապաններն առաջարկեցին, որ ցանկության դեպքում մենք կարող ենք հանդիպել նույն հյուրանոցում իջեւանած Բաքվի համալսարանի պատվիրակության հետ, բայց այդ հանդիպումն էլ տեղի չունեցավ, ըստ երեւույթին նույն դրդապատճառներով: Միայն օդակայան մեկնելուց առաջ մեքենայի միջից կարողացանք տեսնել հայկական եկեղեցին: Մեր բարեհամբույր ուղեկիցները ներողություն խնդրեցին եւ խոստացան, որ վերադարձին անպայման մի լավ ծրագիր կմշակեն եւ ցույց կտան քաղաքի բոլոր տեսարժան վայրերը: Իսկ Թավրիզը արեւելյան ոճի ցածրահարկ ու տուփանման տներից զատ այլեւս ոչ մի հիշողություն չթողեց:

Հունիսի 14-ի երեկոյան ժամանեցինք Թեհրան: Օդակայանում մեզ դիմավորող անձանց վերաբերմունքից արդեն իսկ զգացվեց համաժողովի բարձր մակարդակը: «Մերսեդես Բենսեր»-ով ու ոստիկանության մեքենաների ուղեկցությամբ ու նաեւ մեր ճանապարհի ողջ ընթացքում կանգնեցնելով քաղաքային տրանսպորտը, մեզ հասցրին Թեհրանի ամենաառաջնակարգ հյուրանոցներից մեկը՝ «Էստեղլալ»:

Համաժողովի բացումը տեղի ունեցավ հյուրանոցի շքեղ սրահներից մեկում: Ու թեեւ Հայաստանը համաժողովին ներկա 75 երկրների շարքում մասնակցում էր որպես դիտորդ, այնուամենայնիվ, մեր եռագույն դրոշն էլ դրված էր անդամ երկրների դրոշների շարքում:

Ո՞րն էր այս համաժողովի նպատակը: Նախ այն ստեղծվել է չմիացած երկրների լրատվական գործակալությունների շրջանակում, եւ երեք տարին մեկ գումարվող նստաշրջաններում մասնակից պետությունների լրագրողները փորձում են համագործակցության եզրեր փնտրել:

Այդ երկրները հիմնականում ներկայացնում են Երրորդ աշխարհը, եւ ինչպես ցույց տվեց համաժողովի ընթացքը, եւ գաղափարախոսության, եւ գործելակերպի ու մտածողության առումով մասնակիցները միահամուռ էին: Համաժողովին տրվել էր պետական բարձր հովանավորություն: Ինչպես հատուկ է նման միջոցառումներին, փոխնախագահ պրն. Մոհաջերանին ընթերցեց նախագահ Հաշեմի Ռաֆսանջանիի ուղերձը, ուր մասնավորապես նշվում էր, թե հաղորդակցության եւ տեղեկատվության նոր համակարգի ստեղծումը կօգնի Երրորդ աշխարհի երկրներին, ազատագրական շարժումներին ու անկախության եւ ազատության համար պայքարող ազգերին ազատագրվել կախյալ վիճակից, կնվազեցնի *«ոչ-հանձնառու շարժման անդամ երկրների մեջ հավասարակշռված տեղեկությունների հոսքի առաջացմանը եւ Արեւմուտքի մենաշնորհ զանգվածային հաղորդակցության միջոցներից կախվածության նվազեցմանը»:* Համաժողովում ելույթ ունեցավ նաեւ Իրանի Իսլամական Հանրապետության արտգործնախարար դոկտ. Ալի Աքբար Վելայաթին, որի ելույթի հիմնական միտքն այն էր, թե աշխարհում ներկա պայմաններում տիրող համակարգի անհավասարակշռությունը փոփոխելու համար կարեւորվում է միասնական ընկալումը եւ անչափ անհրաժեշտ է քննարկել ճիշտ տեղեկություններ ձեռք բերելու մեխանիզմները:

Համաժողովի անգոլացի նախագահին երեք տարի ժամկետով փոխարինեց նորընտիր նախագահը՝ ԻՌՆԱ գործակալության գլխավոր տնօրեն պրն. Հոսեյն Նասիրին: Համաժողովում, բացի լրատվական ու տեխնիկական համագործակցության հարցերից, քննարկվեցին նաեւ աշխարհի նոր համակարգին, բնապահպանությանը, երեխաների ու կանանց խնդիրներին, ուղեղների հոսքին նվիրված հարցերը: Նիստերն անցնում էին երբեմն բուռն հույզերի, իսկ երբեմն էլ հանգիստ բանավեճերի մթնոլորտում:

Մեր պատվիրակության անդամները՝ «Արմենպրես» լրատվական գործակալության գլխավոր տնօրեն Գեւորգ Հովհաննիսյանն ու արտգործնախարարության մամուլի կենտրոնի ղեկավար Գառնիկ Բաղալյանը (որն, ի դեպ, ազատ հաղորդակցվում էր պարսկերենով, ինչը բավականին լավ էր ընդունվում հյուրընկալողների կողմից) համաժողովի շրջանակներում բազմաթիվ հանդիպումներ ունեցան այլ երկրների ներկայացուցիչների հետ: Բոլորին հետաքրքրում էր Հայաստանի ներկա կացությունը եւ պատերազմական իրավիճակը, լրատվության դրվածքը: Ճիշտ է, Նամիբիայի, Աֆղանստանի, Մոնղոլիայի, Ինդոնեզիայի նման երկրներում դժվար թե մեզ հուզող հարցերին աջակցեն, բայց լրատվության ճիշտ տարածումը կնպաստի համաշխարհային կարծիքի գոնե մեկ տասներորդ մասի օբյեկտիվ ձեւավորմանը: Սա էր մեր դիրքորոշումը:

Խորհրդաժողովի դահլիճում

Բացի Հայաստանից, նախկին Խ. Միության հանրապետություններից համաժողովին մասնակցում էին նաեւ Ադրբեջանի, Թուրքմենստանի, Տաջիկստանի եւ Ղրղզստանի ներկայացուցիչները: Երբ վերջին երեք հանրապետությունների լրագրողները մշտապես հաղորդակցվում էին մեզ հետ, ապա ազերի Վագիֆ Ռուստամովը առաջին իսկ օրվանից բացահայտ չկամություն ցուցաբերեց, որի պատճառով էլ մեր միջեւ ոչ մի շփում տեղի չունեցավ:

Իսկ տաջիկ լրագրողները, որոնք մտերմական շփումների ժամանակ անընդհատ խոսում էին հայ եւ տաջիկ ժողովուրդների դարավոր մշակույթի, Ղարաբաղյան խնդրում հայերի արդարության մասին, նույնքան միամտությամբ էլ մեզ խորհուրդ էին տալիս, թե հետ վերադառնալիս լավ կլինի Բաքվով թռչել: Երբ մենք ծիծաղով ասացինք, թե այդ դեպքում Երեւան հասնելու մասին ընդհանրապես կարելի է չմտածել, նրանցից մեկն ուղղակի ասաց. *«Թող ազերի Վագիֆը ձեզ ուղեկցի: Միթե ձեզ էլ կսպանեն, չէ՞ որ դուք մարտական գործողություններին չեք մասնակցում»:* Իհարկե, դժվար է տաջիկ եղբորը բացատրել, որ Սումգայիթից սկսած մինչեւ հիմա հենց անմեղ կանայք ու երեխաներն են դառնում ազերիների արձակած գնդակների ու վայրագությունների զոհը: Եւ երբ նախկին Խ. Միության քաղաքացին է նման մեկնաբանություն տալիս, ապա դժվար չէր պատկերացնել, թե ինչպես են մտածում իրանցիները: Իսկ նրանց համար ոչ մի արդարացում չկա: *«Դուք սպանում եք մուսուլմաններին»*, այս էր հիմնական մեղադրանքը: Ու թե ինչո՞ւ են սպանում, դա արդեն երկրորդ հարցն է: Իհարկե, կային նաեւ ավելի իրատես զրուցակիցներ, որոնք ոչ մի կողմին էլ չէին արդարացնում եւ ինչպես արդեն մեկ անգամ առիթ ունեցանք համոզվելու, հիմնական թշնամուն փնտրում էին դրսում, եւ հատկապես ԱՄՆ-ում:

Առավել անմիջական խոսակցություններ եղան իրանական թերթերի թղթակիցների հետ: Մեր պատվիրակության անդամների հետ հարցազրույցներ տպագրեցին *«Սալամ»*, *«Աբրար»*, *«Ջահանե Իսլամի»* թերթերը, իհարկե, Ղարաբաղին նվիրված հարցերը սրբագրելով կամ ընդհանրապես չտպելով: Ինչպես հետո մեզ ասացին «Աբրար» թերթի խմբագրությունում, ուր եղանք գլխավոր խմբագիր պրն. Սաջադիի հրավերով, Իրանում բավականին զգույշ են վերաբերվում Հայաստանի հետ հարաբերություններին, հատկապես Լեռնային Ղարաբաղի խնդրի լուսաբանմանը: «Աբրարը» արտաքին քաղաքականության մեջ ջանում է ազատ լինել, թեեւ բողոքվող լուրերը անպայման քննարկվում են: «Աբրարում» էլ նշեցին, որ Հայաստանից ստացվող լուրերի պակաս կա եւ բավական համաձայնություն ձեռք բերվեց, որ անհրաժեշտության դեպքում լուրերը կարող են ճշտել «Ազգ» թերթի միջոցով, մեր համագործակցությամբ, իսկ ամենօրյա լրատվություն կարող են ստանալ ԻՌՆԱ-Արմենպրես կապի միջոցով: Զրույցի վերջում ես խնդրեցի պրն. Սաջադիին իր տեսանկյունից մեկնաբանել Ղարաբաղյան կոնֆլիկտը: Նա բառացիորեն ասաց հետեւյալը. *«Մենք ընդհանրապես կարծում ենք, որ ազգային բախումները ստեղծել են իմպերիալիստական երկրները: Դրանից չենք առանձնացնում նաեւ Հայաստան-Ադրբեջան կոնֆլիկտը: Այն ժամանակ առ ժամանակ զարգացել է, տարբեր փուլեր է ունեցել, այժմ վերը բացվել է եւ այն պետք է լուծել: Մենք հավատում ենք, որ երկու երկրներն այդ հարցը պետք է լուծեն բանակցությունների սեղանի շուրջ: Հավատում ենք նաեւ, որ Թեհրանի միջամտությամբ հարցն ավելի առաջ կգնա, ուստի Հայաստանն ու Ադրբեջանը չպետք է թույլ տան, որ մի այլ օտար ուժ միջամտի»:*

Այնուհետեւ, խոսելով Թուրքիայի հայտարարությունների մասին, խմբագիրն ասաց, որ իրենց թերթը դատապարտում է թուրքական դիրքորոշումը:

Խոսելով Իրանի զանգվածային լրատվության միջոցների մասին, պետք է նշեմ երկու կարեւոր հանգամանք: Նախ, հեռուստատեսության լուրերի ամենօրյա թողարկումներում միշտ լինում էր Ղարաբաղի հարցին նվիրված մի ինչ-որ տեղեկություն՝ ստացված Բաքվից, կամ այլ օտար գործակալություններից: Իսկ *«Քեյհան»* եւ *«Թեհրան թայմս»* թերթերն ամեն օր տպագրում էին Ադրբեջանից եւ Հայաստանից ստացվող լուրեր՝ կրկին օտար գործակալություններից, իսկ երբեմն էլ «Արմենպրեսից» կատարվող մեջբերումներով:

Խորհրդաժողովի օրերին ԻՌՆԱ-ի տնօրեն պրն. Նասիրիի հրավերով մեր պատվիրակությունը հյուրընկալվեց նաեւ Իրանի միակ լրատվական գործակալությունում: Թերեւս այստեղ էլ տեղի ունեցավ մեր ամենահետաքրքիր հանդիպումներից մեկը: Ամենակարեւորը թերեւս այն էր, որ պրն. Նասիրին եւ պրն. Հովհաննիսյանը հավանություն տվեցին այն գաղափարին, թե երկու գործակալությունները կարող են համագործակցել եւ լրատվության փոխանակությունը կարող է կատարվել ցանկացած պահից սկսած: Մեր զրույցների ժամանակ հաստատվեց նաեւ մի այլ կարեւոր փաստ, այն է՝ Իրանում ապրող ազերիների գործոնը, Նախիջեւանի ազդեցությունը: Մեծ ընդունելություններ կազմակերպեցին արտգործնախարար դոկտոր Ալի Աքբար Վելայաթին եւ մշակույթի ու առաջնորդության նախարար դոկտ. Խաթամին:

Կազմակերպիչներն ամեն ինչ արեցին, որպեսզի պատվիրակներն անցկացնեն հաճելի ժամանակ: Բայց անկախ ամեն ինչից, խորհրդաժողովը ցույց տվեց, թե մենք ինչքան բան ունենք սովորելու մեր հարեւաններից:

Թեհրանի փողոցներում կյանքը եռում էր: Չադրաներով կանայք ու աղջիկները մեզ համար անսովոր էին թվում: Արեւելյան շունչը ամեն քայլի զգացնել էր տալիս: Ամենուր իմամ Խոմեյնիի եւ նրա որդու՝ Խամենեիի նկարներն էին:

Արտաքուստ թվում էր, թե ամեն ինչ լավ է: Բայց հասարակ ժողովրդի համար թանկությունն առկա էր: Թերեւս միայն հացն ու տրանսպորտն էր, որ պահպանվել էր նախկին գների սահմաններում եւ համարվում էր էժան, մեր փողով 1 ռուբլի: Ասենք, մեր թարգմանիչ Մուջթահարը, որը ուսանող էր, ամսական ստանում էր 25 հազար թուման:

Վերադարձին մեզ նորից նույն ճանապարհն էր սպասում՝ Թեհրան-Թավրիզ-Ջուլֆա-Մեղրի: Ճանապարհ, որ հայերիս համար առայժմ վտանգավոր է: Այս անգամ այն ավելի երկար թվաց: Հայրենիքի կարոտն էր պատճառը, թե տպավորություններից առաջացած հոգնածությունը, չգիտեմ: Միայն թե, երբ հասանք Արաքսին, ես շտապեցի լվացվել: Մեր ջրի համը ուրիշ էր:

ՅԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ
Թեհրան-Երեւան

Մալյանի թատրոնը առանց Մալյանի. շարունակողները լավատես են

Ինչպես արդեն տեղեկացրել ենք, հունիսի 1-ին ՅՈՒՆԿ Արշակ Չոպանյան ակումբի նախաձեռնությամբ Հ. Մալյանի անվան թատրոն-ստուդիան ՆԳՆ մշակույթի պալատում հանդես եկավ բարեգործական ներկայացմամբ՝ հանդիսատեսին ներկայացնելով Յովհ. Թումանյանի «Չեխիաքներ»-ը: Սա հիշյալ ակումբի կազմած բարեգործական միջոցառումների հարուստ ծրագրի առաջին կոնկրետ արտահայտությունն էր: Ստացված ողջ հասույթը տրամադրվելու է արցախահայությանը: Այդ ծրագրի մասին հակիրճ խոսեց ակումբի վարչության ատենապետ Եղիա Գայանյանը: Ըստ նրա, առաջիկայում նախատեսվում են այս եւ բարի համբավ վայելող ուրիշ այլ գեղարվեստական խմբերի հաջորդական ելույթներ, զանազան համերգներ: Ստացություն կա այցելել նաեւ հանրապետության սահմանամերձ շրջաններ, անվճար ներկայացումներ կազմակերպել բուն Արցախում: Նպատակը մեկն է՝ նյութական աջակցություն ցույց տալ մեր ազատամարտիկներին, բարոյական սատար կանգնել հայրենի ժողովրդին:

Ավա՜ղ, այդ օրը սակավամարդ էր դահլիճը: Չիցում եմ, ընդամենը մի քանի տարի առաջ Մալյանի թատրոնի (ինչպես ժողովուրդն է այն անվանում) ներկայացումների, հատկապես «Չեխիաքների» տոմս ձեռք բերելը հեքիաթի էր նման, իսկ սխրանք էր համարվում: Այո, փոխվել են ժամանակները, չի փոխվել սակայն թատերական այս օջախը: Ճիշտ է, չկա Հենրիկ Մալյանը, բայց կա նրա ոգին, կան նրա շնորհալի սաները: Այսօր իր ուսուցչի գործն է շարունակում եւ թատրոնի գեղարվեստական ղեկավարն է հանրաճանաչ դերասան Սոս Աղամյանը: Նա մտահոգ էր իրենց թատրոնի ապագայով, բայց եւ հաստատակամ մի հարցում, իրենց թատրոնը, չնայած առկա եւ դեռ սպասվող դժվարություններին, պիտի գործի, պիտի շարունակի խաղալ: Իսկ այդ օրվա միջոցառման մասին ասաց. «Առայժմ չենք կոտրվում, եւ թող սա մեր համեստ նվերը լինի Արցախի սուրբ գոյամարտին»:

Լ. Լ.

digitised by A.R.A.R.@

«Երազում եմ կերտել ազգային հերոսների կերպարներ»

Երեւանի Ստանիսլավսկու անվան ռուսական թատրոնի դերասան Ֆրեդ Դավթյանի ստեղծագործական կենսագրությունը 10 տարվա պատմություն ունի: Թատերարվեստում ծանրակշիռ խոսք ասելու եւ ինքնահաստատվելու համար դա բավարարվածության պատճառները ունենալու զգացում: Իսկ լեհ դրամատուրգ Մրոժեկի «Մարդակերները» ներկայացման մեջ գլխավոր դերակատարման համար նա արժանացավ միութենական մշակութային նախարարության պատվոգրի:

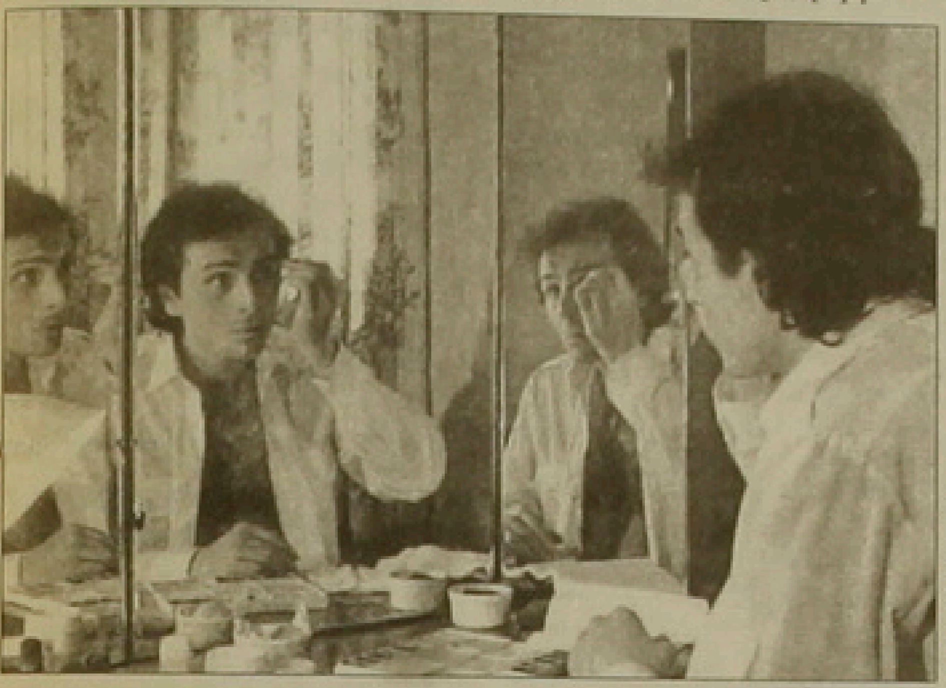

այնքան էլ մեծ ժամանակահատված չէ, եթե չասենք, որ թատրոնին նվիրված յուրաքանչյուր արվեստագետ լիովին բացահայտվում է ստեղծագործական ողջ ուղու ընթացքում: Նույնիսկ փառքի հասած ու ասենդային պահեր ապրած շատ դերասաններ ժամանակ առ ժամանակ ինքնադրսեւորման նոր եզրերով են ներկայանում հանդիսատեսին: Այդ հոգեբանությունն է առաջնորդել Ֆրեդ Դավթյանին անցած 10 տարիների ընթացքում ստեղծելու թատերական որոշակի «ծնոգիր»:

Դեռ Երեւանի գեղարվեստաթատերական ինստիտուտում սովորելու տարիներին անվանի շատ դերասաններ դրվատանքով էին խոսում Ֆրեդի մասին, մեծ հույսեր կապում նրա հետ: Իսկ ռուսական թատրոնի ռեժիսոր Ալեքսանդր Գրիգորյանը ինստիտուտը դեռ չավարտած երիտասարդին հրավիրում է մշտական աշխատանքի: Այդ հրավերը անակնկալ էր սկսնակ դերասանի համար, նաեւ՝ երջանկություն, որովհետեւ լավ գիտեր, որ իր առջեւ բացվելու էր հրաշալի, բայց դժվար ու անմնացորդ նվիրումի մի նոր աշխարհ: Հիմա նա երանությամբ ու երախտագիտության զգացումով է հիշում այդ օրերը, մտաբերում առաջին դերակատարումը, հուզմունքալից պահերը, խստապահանջ հանդիսատեսի ծափահարությունները:

Ֆրեդ Դավթյանի բեմը կայացավ 1982 թվականին: Գոգոլի *«Ռեւիզոր»* պիեսում նա հանդես եկավ Բոբչինսկու դերակատարումով: Այնուհետեւ հաջորդեցին այլ դերեր, որոնք նրա մեջ ձեւավորեցին կատարելության ձգտելու, սեփական անբավարարվածության պատճառները...

«Յուրաքանչյուր դերասանի երազանքն է խաղալ գլխավոր ու կենտրոնական դերեր, բայց դերերի ընտրության հարցում հիմնական խոսքը պատկանում է բեմադրող ռեժիսորին, քանի որ նա ավելի լավ է ծանոթ դերասանններից յուրաքանչյուրի հնարավորություններին: Թատրոնում ընդունված չէ հրաժարվել դերակատարումներից, որովհետեւ, ըստ իս, անընդունելի է վատ կամ լավ դեր հասկացողությունը: Դերը կարող է դերասանին դուր չգալ, սակայն նա պետք է խորամուխ լինի կերպարի մեջ, որոնելով այն «յուրացնի»: Իմ կարծիքով, մնայուն արվեստ ստեղծում են տաք սրտով արվեստագետները եւ ստեղծածը նվիրում են միայն տաք սրտով հանդիսատեսին»:

Ֆրեդ Դավթյանի ստեղծագործական ներկապնակը տարեցտարի ավելի գունեղ ու հյութեղ է դառնում: Նա ձգտում է դերին մոտենալ իր ընկալումներով, հետեւաբար նաեւ՝ իր մեկնակերպով: Այս ամենը նրան հնարավորություն է տալիս բացահայտել տվյալ հերոսի աշխարհը, հաղորդակցվել նրա կերպարի անհատական ու աներեւույթ եզրերին:

Նրա խաղացանկից, սակայն, արժե առանձնացնել Գագանի դերը Սինակեւիչի եւ Գինդինի համանուն ներկայացման մեջ: Կարծում եմ, հանդիսատեսը կհամաձայնի, որ պարզ ու հոգեբանական առումով ինքնատիպ այդ դերում Ֆրեդ Դավթյանին հաջողվել է ոչ միայն լիարժեք կերպար ստեղծել, այլեւ դրսեւորել շարժումների, պատավելսին, բեմական պահվածքին տիրապետելու իր հնարավորությունները:

«Գագանի դերը մինչեւ օրս խաղացած դերերից ամենապարզն է: Երբ ես ստանձնեցի այն, դերն իսկույն գրավեց իր ինքնատիպությամբ, բայց միաժամանակ հասկացա, որ կերտելու եմ այնպիսի մի կերպար, որն իր բնույթով ոչ միայն նման չէ մնացածներին, այլեւ տարբերվում է խաղաոճային առանձնահատկություններով: Ամբողջ ներկայացման գեղարվեստական արժեքը կայանում է մարդ-գազան փոխհարաբերության մեջ: Ներկայացումը շատ համահունչ է մեր օրերին: Կարծում եմ, դա մի ահազանգ է, որով մարդկանց կոչ է արվում բարությամբ ու սիրով վերաբերվել միմյանց, երջանկացնել...

Խոսելով այդ դերի մասին, ահա թե ինչ կուզեի ավելացնել: Հաճախ է պատահում, երբ հանձնարարված դերը դերասանի հնարավորություններից բարձր է եւ նա տվյալ պահին պատրաստ չէ կերտել այն: Այնուամենայնիվ, պետք չէ վախենալ եւ, առավել եւս, հրաժարվել նման առաջարկներից, որովհետեւ, իմ խորին համոզմամբ, դերասանը կարող է աճել ու լիովին բացահայտվել միայն բարդ ու ծավալուն նյութի վրա: Անհաջողություններ անպայման կլինեն, բայց հուսահատվելու փոխարեն պիտի շարունակել սկսած ճանապարհը եւ ում գտնել հաղթահարելու բոլոր խոչընդոտները: Միայն այդ դեպքում կարելի է նվաճել ցանկացած անառիկ բարձունք: Ինձ համար մեծագույն հաճույք է, երբ հնարավորություն եմ ունենում կերտելու բարդ ու բնութագրական կերպարներ: Եւ եթե զգում եմ, որ դրանք ինչ-որ տեղ բարձր են իմ հնարավորություններից, ես երբեք չեմ նահանջում, այլ տալիս եմ առավելագույնը՝ ցանկալի արդյունք ստանալու ակնկալիքով: Ավելացնեմ, որ երազում եմ կերտել ազգային մեծ հերոսների կերպարներ»:

ԲԱԲԳԵՆ ՍԻՄՈՆՅԱՆ

Համազգայինի նախաձեռնությամբ

Հայաստանի նկարչի տանը վերջին ամիսներին իրար հաջորդած անհատական ցուցահանդեսներից հետո երեքշաբթի օրը, հունիսի 30-ին, բացվեց ութ հայ նկարիչների խմբակային ցուցահանդեսը: Նկարիչների միության հետ համատեղ այն կազմակերպել էր Համազգային հայ կրթության եւ մշակութային միության Հայաստանի վարչությունը: Վերջինս իր առաջին քայլերն է անում մայր հայրենիքում, եւ սա, փաստորեն նրա անդրանիկ մեծ միջոցառումն է: Մինչդեռ Համազգայինը, որի ակումբների մոտ կանգնած են եղել Լեւոն Շանթը, Նիկոլ Աղբալյանը եւ ուրիշ երեւելի հայ մտավորականներ, Սփյուռքում մշակութային արգասավոր գործունեության մեծ փորձ ունի:

Հիշյալ ցուցահանդեսին մասնակցում են 3 սերունդների նկարիչներ՝ դրանով շարունակելով այն բարի ավանդույթները, որոնք կային մեզանում: Հիշենք, մեծ վարպետներ Մարտիրոս Սարյանը եւ Երվանդ Քոչարը սիրում էին ցուցադրվել իրենց կրտսեր ընկերների եւ սաների հարեւանությամբ, որոնք այսօր դարձել են նշանավոր նկարիչներ: Այս անգամ էլ մեր կերպարվեստում արդեն իրենց հաստատած նկարիչներ Ռուբեն Աղալյանի եւ Ռուբեն Արովյանի, արվեստաեր երջանիկներին բավականաչափ հայտնի Վարդան Թովմասյանի կողքին ցուցադրվում են իրենց ինքնահաստատմանը ձգտող շնորհալի երիտասարդները՝ Գագիկ Վարդանյանը, Սամվել Գարեգինյանը, Ասոս Մարտիրոսյանը, Կարեն Գրիգորյանը եւ Միեր Ստեփանյանը:

Անհնար է այս բոլոր մասնակիցներին միավորել գեղարվեստական ինչ-որ մեկ սկզբունքի հետեւելու կամ միեւնույն գեղագիտական հայացքներ դավանելու առումով: Ընդհակառակը, նրանք բոլորն էլ տարբերվում են միմյանցից թե՛ իրենց գեղարվեստական մտածողությամբ եւ թե՛ այն կերպավորելու միջոցներով: Միակ բանը, որ կարելի է անվերապահորեն վերագրել բոլորին, դա նրանց ձգտումն է՝ հետագա զարգացման հասցնելու հայ ավանդական արվեստը, գտնելու նոր շարունակություններ:

Ռուբեն Աղալյանի քաղաքային բնապատկերները մեզ լավ ծանոթ նկարչին ներկայացնում են բոլորովին այլ կողմից: Թեեւ դրանք ստեղծվել են 70-ականների վերջին, բայց առաջին անգամ են ներկայացվում արվեստասերին:

Ռուբեն Արովյանի մոտ տոնայնությամբ արված յուղաներկ աշխատանքները՝ *«Ընթրիք»*, *«Հեծանվորդը»*, ինչպես միշտ, իրենց մոտ են գամում այցելուին եւ խորհելու տեղիք տալիս: Իսկ Վարդան Թովմասյանը, անտարակույս, ունի սուր դիտողականություն եւ մի քանի հասու գծերի միջոցով կերպար կերտելու անուրանալի շնորհք:

Գագիկ Վարդանյանի բնածին օժտվածությունը երեւում էր դեռ ուսանողական տարիներին: Նա մեսական որոնումների եւ զուտ իրենը հայտնաբերելու ընթացքի մեջ է (*«Ռնգեղջյուր»*, *«Ճիչ»*):

Ընդհանրապես հետաքրքիր է նոր անունների հետ ծանոթանալը: Դրանք նոր աշխարհ են բերում իրենց հետ, նոր մտածողություն: Կարեն Գրիգորյանի *«Արքայադուստր»* շարքը դիտողին գրավում է գունային նուրբ լուծումներով, իսկ *«Թըռչնակներ»* շարքը՝ իր անսովոր գրոտեսկայնությամբ: Եթե Սամվել Գրիգորյանի յուղաներկ աշխատանքները հատկորոշվում են իրենց ինքնատիպությամբ, ապա Ասոս Մարտիրոսյանի եւ Միեր Ստեփանյանի գրաֆիկական թերթերը բարձր շունչ են մեր կերպարվեստում:

Նորից եմ կրկնում, չնայած մասնակից հեղինակների եւ նրանց ստեղծագործությունների ոճական բազմազանությանը, արդյունքում ստացվել է մի ամբողջական եւ դիտարժան ցուցահանդես:

ԼԵՎՈՆ ԼԱՃԻԿՅԱՆ

Բարեգործական համերգ Արցախին

Խմբերգային արվեստի տանը տեղի ունեցավ «Օգնություն Արցախին» բարեգործական համերգը, որի նախաձեռնողն էր Հայաստանի երաժշտական ընկերությունը, հովանավորողները՝ ՀՕՍԿ «Թորովենց» ակումբը եւ «Ազգ» թերթը:

Համերգին մասնակցեցին երաժշտական ընկերության ժողովրդական կոլեկտիվ պատերազմի եւ աշխատանքի վետերանների երգչախումբը, գեղարվեստական ղեկավար՝ Արկադի Ղազարյան, նվագակցող՝ Օվսաննա Հովհաննիսյան, Երեւանի թիվ 7 մշակույթի տան ժողովրդական կոլեկտիվ «Բուլղարահայ» վետերանների երգչախումբը, գեղարվեստական ղեկավար՝ Ռուբեն Սահրոնյան, խմբավար՝ Անդրանիկ Թորոսյան, նվագակցող՝ Նելլի Սաքեւոսյան: Բացման խոսք ասաց գրականագետ Կ. Զինգոսյանը: Առաջին բաժնում «Բուլղարահայ» երգչախումբը կատարեց հայ դասական, հոգեւոր, ժամանակակից երգահանների երգերը, ինչպես նաեւ մակեդոնական եւ բուլղարական երգեր: Ինը տարի գործող երգչախումբը ծանոթ է գտել հանրապետությունում, հյուրախաղերով հանդես եկել Բուլղարիայում:

Ողջունելով միջոցառումը՝ գրող Վարդան Դեւրիկյանն ասաց, որ բարեգործությունը մեր սուրբ պարտականությունն է ազատության համար մարտնչող Արցախին օգնելու, սատար կանգնելու:

Երկրորդ բաժնում պատերազմի վետերանների երգչախմբի կատարմամբ հնչեցին հայրենասիրական, դասական, ժողովրդական երգեր: Առաջին անգամ կատարվեց արցախյան թեմայով *«Ազատության խաչերը»*, որի խոսքերն ու երաժշտությունը գրել է Երեւանցի թժիշկ Կարո Քարսեղյանը, մեներգիչ՝ Ռոբերտ Սկըրտչյան:

Զերմորեն ընդունվեցին նաեւ մեներգիչներ Մովսես Դանիելյանի, Արամ Հարությունյանի, Սարգսիս Խանվարյանի ելույթները: Երգչախումբը նույնպես ճանաչված է հանրապետությունում, ուր տարիների հանդես է եկել տարբեր բեմահարթակներից: Վերջում երկու երգչախմբերը համատեղ կատարեցին Կոմիտասի *«Ազգային օրհներգը»*, *«Մեր հայրենիք»* հիմնը: Համերգանակությունից ստացված հասույթը կտրամադրվի Արցախի ֆոնդին:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԴԱՐԲԱՍՅԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Ասոս Խաչատրյան

Բարի նախանձով եմ նայում երիտասարդ ֆուտբոլիստներին

ՀԱՄ-ՖԻՄԱ - ՀՄԸՄ խաղին Երեւանի «Նաիրի» մարզադաշտում հանդիպեցի «Արարատ»-ի նախկին ավագ Ասոս Խաչատրյանին, որն, ինչպես բազմիցս գրել ենք, անցյալ տարվանից հանդես է գալիս Ֆրանսիայի Իսի Լեմուլինո քաղաքի ASA (Հայկական մարզական ասոցիացիա) թիմում:

– Առաջնությունն ավարտվել է եւ որոշել եմ արձակուրդս անցկացնել հարազատների շրջապատում: Բացի այդ, լրացել է պայմանագրիս ժամկետը: Ես արդեն ASA-ի հետ նոր պայմանագիր եմ ստորագրել երկու տարի ժամկետով, բայց այս անգամ որպես խաղացող-մարզիչ:

– ASA-ն ինչպե՞ս հանդես եկավ առաջնությունում:

– Մինչեւ վերջին տուրը առաջին տեղի համար անզիջում պայքար էինք մղում Սեն Լու քաղաքի թիմի հետ: Եզրափակիչ արտագնա խաղում մեզ բավարարում էր նույնիսկ ոչ-ոքին, սակայն հաղթեցինք 3:1 հաշվով եւ գրավելով առաջին տեղը, իրավունք ստացանք հանդես գալու սիրողական թիմերի Ֆրանսիայի բարձրագույն խմբի առաջնությունում: 24 խաղում ASA-ն ընդամենը 2 պարտություն է կրել:

Մեր թիմի հաջող ելույթները մեծ ոգեւորություն են առաջացրել տեղի հայկական համայնքում: Ու էլ գնայինք, մեզ մշտապես ուղեկցում էին առնվազն 600 ֆուտբոլասերներ: Սկզբից թիմը համալրվում էր միայն հայ ֆուտբոլիստներով, բայց հաջողությունների շնորհիվ արժանանալով քաղաքապետարանի ուշադրությանն ու նաեւ օգնությանը, պահանջները մեծացան եւ հիմա ASA-ն ինտերնացիոնալ թիմ է: Կողք-կողքի խաղում են հարավսլավացի, պորտուգալացի, ռումինացի, արաբ, հայ եւ այլն: Մեր թիմի կարգի մասին կարող եք կարծիք կազմել թեկուզ նրանով, որ մենք ընկերական խաղում 2:0 հաշվով հաղթել ենք առաջին դիվիզիոնը ներկայացնող «Կանն» թիմի 2-րդ կազմին:

– Ի՞նչ է իրենից ներկայացնում Հայկական մարզական ասոցիացիան:

– Դա մի ինքնատիպ մասնագիտացված մարզադպրոց է, որտեղ գործում է

Հայկական ASA թիմը. Խաչատրյանը երկրորդ շարքում աջից

9 թիմ, սկսած 8 տարեկանից մինչեւ վետերանների խումբը: Չնայած մեր թիմը սիրողական է համարվում, սակայն նրա գործունեության համար տարեկան հատկացվում է 1 միլիոն 200 հազար ֆրանկ, չհաշված հովանավորների օգնությունը: Օրինակ, ֆուտբոլասերներից մեկը թիմին տարեկան տրամադրում է 400 հազար ֆրանկ:

– Քանի՞ խաղի ես մասնակցել:

– Բոլորին, բացառությամբ առաջին 4 խաղի, քանի որ առաջնությունն սկըսվել էր, երբ ժամանեցի Ֆրանսիա: Չնայած խաղում էի պաշտպանությունում, սակայն 14 գոլի հեղինակ եմ դարձել: Դա 2-րդ ցուցանիշն է: Լավագույն ռմբարկուն «Սեն Լու»-ի հարձակվողն է Բյուրին: Ծագումով խալացի այս երիտասարդ ֆուտբոլիստը 20 գնդակ է խփել: Ի դեպ, նրան հրավիրել ենք մեր թիմը եւ գալիք մրցաշրջանում նա հանդես է գալու ASA-ի կազմում:

– Մեծ ֆուտբոլը չի՞ ձգում:

– Այն էլ ինչպես: Երեւի գիտեք, որ Ֆրանսիայի գավաթի խաղարկության կիսաեզրափակիչ «Բաստիա» - «Օլիմպիկ» (Մարսել) հանդիպման ժամանակ փլվել էր 10 հազար նստատեղով տրիբունան եւ մեծ թվով զոհեր են եղել: Եւ ահա այդ կապակցությամբ բարեգործական հանդիպում տեղի ունեցավ 2-րդ դիվիզիոնը ներկայացնող «Բաստիա» (այստեղ հանդես է գալիս նաեւ «Ղնետրի» նախկին խաղացող Սոնը) եւ «Աժակսիոն» թիմերի ֆուտբոլիստներից կազմված հավաքականի, ինչպես նաեւ Փարիզի երջանի վարպետ թիմերից (2-րդ, 3-րդ դիվիզիոն) համալրված հավաքականի միջեւ, որի կազմում ես էլ էի ընդգրկված: Խաղն ավարտվեց ոչ-ոքի 2:2: Անձամբ ես մեծ բավականություն ստացա մեծ ֆուտբոլից: Եթե առիթ լինեն, դեմ չէի լինի գոնե մեկ տարի խաղալ բարձրակարգ թիմում:

– Լեզվական արգելքներ չկա՞ն:

– Քանի որ դարձին աշխատելու եմ նաեւ որպես մարզիչ, ուստի ավելի լավ պետք է տիրապետեմ ֆրանսերենին: Դրա համար գիրքը ձեռքիցս ցած չեմ դնում: Չնայած հիմա էլ խոսակցականի առումով դժվարություններ չկան:

– Ի՞նչ կարծիքի եք մեր առաջնության մասին:

– Առայժմ մակարդակն այն չէ: Սակայն ես բարի նախանձով եմ նայում մեր երիտասարդ ֆուտբոլիստներին: Հայաստանը միջազգային ասպարեզ է դուրս գալիս եւ նրանց համար մեծ հեռանկարներ են բացվում: ■

Բանակցել (?) վարում է Սուրեն ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

Թուրքիա - Հայաստան խաչմերուկում հավանական է կանաչ լույս

Ստամբուլից «Ազգ»-ի ստացած լուրերի համաձայն, *«Հայաստանի եւ Թուրքիայի միջեւ հարաբերությունները դիտի սկսվեն նոր կազմվելիք աշխատանքային խմբերի միջոցով»:* Թուրքիայի ոչ պաշտոնական աղբյուրները տեղեկացնում են, թե *«այս աշխատանքային խմբերն ընդգրկելու են երեք բնագավառ՝ առեւտուր, տնտեսություն եւ տրանսպորտ»:*

Երկու երկրների դիվանագիտական շրջանակները համաձայն են այն գաղափարին, թե *«նման առարկա աշխատանքային խմբերը կարելի է համարել որպես կարեւոր քայլ երկու երկրների միջեւ վաղ թե ուշ հիմնվելիք դիվանագիտական հարաբերությունների ճանապարհին»:*

Վերջերս Ստամբուլի նշանավոր «Չրաղան» հյուրանոցում ավարտված Սեւծովյան երկրների տնտեսական համագործակցության նիստը, ուր Թուրքիայի վարչապետ Սուլեյման Դեմիրելը տեսակցությունների համար հատուկ ընտրված մի առանձնասենյակում մեկ-մեկ ընդունում էր միջազգային այդ համաժողովին մասնակցող երկրների ղեկավարներին: Դեմիրել-Տեր-Պետրոսյան տեսակցությունն ուշադրություն գրավեց. մյուսների համեմատ այն շատ ավելի երկար էր տեւել:

Այս տեսակցության ընթացքում, ըստ մեզ հասած տեղեկությունների, Ռիզոյում սկսված Դեմիրել-Տեր-Պետրոսյան երկխոսության շարունակությունն է տեղի ունեցել, ուր Հայաստանի նախագահն իր գոհունակությունն է հայտնել, քանի որ երկրորդ հանդիպումը, ըստ նրա, ավելի արդյունավետ է եղել, քան առաջինը:

Հանրապետության նախագահը Թուրքիայի վարչապետի հետ խոսելիս հայտնել է նրան, թե *«Թուրքիա-Հայաստան հարաբերություններում Ադրբեջանը եւ Ղարաբաղը պետք է դադարեն երկու երկրների հարաբերությունները ճնշող գլխավոր գործոնները լինելուց, երկու հարեւան պետությունները պետք է իրար հետ կապ հաստատեն իրենց երկրներին հուզող հարցերով»:*

Նույն աղբյուրները տեղեկացնում են նաեւ, թե *«Հայաստանը մինչ այդ Թուրքիային առաջարկել է առեւտրական, տնտեսական եւ տրանսպորտի բնագավառներում համագործակցության տարբեր աշխատանքային ծրագրեր, որոնք ներկայումս բծախնդրությամբ քննվում են եւ ամենայն հավանականությամբ մոտ ապագայում կստորագրվեն այս երկրի կողմից»:*

Մյուս կողմից, Թուրքիա-Հայաստան հարաբերություններում հետաքրքիր վիճակ է ստեղծվել. Սեւծովյան երկրների տնտեսական համագործակցության նիստում Թուրքիան եւ Հայաստանը նույն փաստաթղթի ներքո կողք-կողքի ստորագրեցին, միեւնույն ժամանակ այս երկու երկրները դեռ իրար հետ անգամ ամենանախնական դիվանագիտական հարաբերություններ չունեն:

Երկու երկրների քաղաքական ու դիվանագիտական շրջանակները հավատում են, թե Հայաստանի վերոհիշյալ երեք տարբեր մարզերում Թուրքիային առաջարկած աշխատանքային ծրագրերը ստորագրվելու դեպքում այս երկրների դիվանագիտական հարաբերությունները ինքնաբերաբար կհիմնվեն:

Գալով Էլչիբեյին, որը Ստամբուլում մերժել էր նույնիսկ ձեռքով բարեւել Տեր-Պետրոսյանին, թուրքական շրջանակների մոտ անգամ բավական վատ տպավորություն է թողել, անուղղակիորեն նպաստելով Տեր-Պետրոսյանի վարկի բարձրացմանը:

Հենվելով մեր ոչ պաշտոնական աղբյուրներից ստացած տեղեկությունների վրա, կարելի է ասել, որ եթե որեւէ անակնկալ չպատահի Թուրքիայի եւ Հայաստանի Հանրապետության հարաբերությունների խաչմերուկում, շուտով կանաչ լույս կվառվի այնտեղ:

Ռ. Հ. Ա.

Տեր-Պետրոսյանը կայցելի Վրաստան հուլիսի երկրորդ կեսին

ՀԲԸՄ Վաշինգտոնի տեղեկատվական գրասենյակի պետը հանդիպեց Շեւարդնաձեի հետ

Այս մասին հայտնեց Վրաստանի Պետխորհրդի նախագահ Էդուարդ Շեւարդնաձեն հուլիսի 1-ին Հայկական բարեգործական ընդհանուր միության Վաշինգտոնի տեղեկատվական ծառայության տնօրեն Դավիթ Զենյանի հետ հանդիպման ժամանակ: Հանդիպումը տեւեց կես ժամ, որի ընթացքում Շեւարդնաձեն արտահայտվեց երկու երկրների ավանդական սերտ բարեկամական կապերի օգտին, ավելացնելով, թե նման կապեր իրենք պահպանում են նաեւ Ադրբեջանի հետ: Էդուարդ Շեւարդնաձեն ասաց, թե մոտ ժամանակներս հնարավոր է եռակողմ հանդիպում Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահների միջեւ իր նախաձեռնությամբ: Հանդիպման ժամկետը չի որոշվել: Այս կապակցությամբ Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահների համաձայնության մասին նա նույնպես ոչինչ չասաց: Շեւարդնաձեն անդրադարձավ նաեւ Վրաստանի եւ Հայաստանի տնտեսական կապերին, հայտնելով, թե մոտ ժամանակներս համաձայնագրեր կկնքվեն մասնավորապես տարանցիկ ուղիների վերաբերյալ: Նա ընդգծեց նաեւ վրաց եւ հայ գործարարների միջեւ անձնական նախաձեռնությունների կարեւորությունը: Զրույցի ժամանակ Վրաստանի Պետխորհրդի նախագահը դրական արտահայտվեց Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի մասին, անվանելով նրան «իմ բարեկամը»:

ՀԲԸՄ Վաշինգտոնի տեղեկատվական ծառայության տնօրեն Դավիթ Զենյանի այցելությունը Վրաստան առաջինն էր արտասահմանի հայ կազմակերպությունների մեջ:

Զենյանն իր մեկշաբաթյա այցելության ընթացքում հանդիպեց վրաց կաթողիկոս Իլյա 2-րդ-ի հետ եւ երկար զրույց ունեցավ, հանդիպեց նաեւ կառավարական եւ պետական մի շարք բարձրաստիճան պաշտոնյաների հետ, եղավ Ախալքալաքի եւ Ախալցխայի հայաշատ վայրերում, ծանոթացավ նրանց նիստուկացին եւ կենցաղին: ■

Էստոնիան ունեցավ իր սահմանադրությունը

Էստոնացիները բացարձակ մեծամասնությամբ քվեարկեցին նոր սահմանադրության օգտին, որ նախատեսում է երկրում ստեղծել նախագահական ուժեղ համակարգ եւ խորհրդարանական դրություն:

Այսպիսով, Էստոնիան նախկին խորհրդային հանրապետություններից առաջինն է, որ օժտվում է նոր, ինքնուրույն սահմանադրությամբ: ■

Ստեփանավան. 32 ընտանիքներ տոնեցին բնակարանամուտ

Երեկ Ստեփանավանի Ձախափնյակ թաղամասում տոնական իրարանցում էր: ԱՄՆ-ի Արեւելյան թեմի առաջնորդարանի հանգանակած միջոցներով կառուցված երեք բնակելի շենքերում բնակարանամուտ տոնեցին 32 ընտանիքներ: Ամերիկյան ժամանած հյուրերին՝ Տեր Ներսես սրբազանին, Պարեն վարդապետից ուղեկցում էին Մայր աթոռ Ս. Էջմիածնի դիվանապետ Ներսես Պոզապալյանը, Հայաստանի Հանրապետության պետական նախարար Հրաչիկ Հակոբյանը, շինարարության նախարարության ներկայացուցիչներ եւ այլոք:

Հանդիսավոր արարողության վերջում Ստեփանավանի անունից սփյուռքահայ բարեգործներին երախտիքի խոսքեր ասաց քաղխորհրդի գործկոմի նախագահ Արամ Բաբաջանյանը:

ՄԱՆՎԵԼ ՄԻԿՈՅԱՆ

Չորս տարում՝ 106 զոհված հայեր

Այսպիսի հրապարակում արեց հինգշաբթի օրը Ժուռնալիստի տանը կայացած մամուլի ասուլիսում զինվորների ծնողների հանրապետական կոմիտեի նախագահ Գրետա Միրզոյանը: Նա նշեց, որ զոհված հայորդիների մեծամասնությունը սպանվել է նախկին Խ. Միության բանակում՝ ազգամիջյան ընդհարումների պատճառով: Երկու տարի առաջ ստեղծված կոմիտեն, որը սերտ կապերի մեջ է Ռուսաստանի, Ուկրաինայի, Ուզբեկստանի, Մոլդովայի համանման կոմիտեների հետ, մեծ աշխատանք է տարել, որպեսզի այդ հանրապետություններում ծառայող հայերի հետ կապված խնդիրները լուծում ստանան:

Վերջերս Մոսկվայում կայացած խորհրդակցական ժողովում Հայաստանի ներկայացուցիչներն ապացուցել են, որ մինչեւ հիմա հանրապետության տարածքում որեւէ ռուս զինվոր չի սպանվել: Միակ շահարկվող փաստը կապված է զոհված Տերեխովի հետ, այն էլ ապացուցված է, որ դա դժբախտ պատահարի հետեւանք է: Այժմ, ըստ նոր օրենքի, հայ տղաները ծառայելու են միայն Հայաստանի սահմաններում: Սակայն այդ հարցում էլ կան դժվարություններ: Կարգապահություն գրեթե չկա: Այդ են վկայում կոմիտեի անդամների ստուգայցերը, որոնց ընթացքում պարզվել է, որ շատ հայորդիներ երկարատեւ ժամանակով լքում են իրենց զորամասերը: Նման փաստ է արձանագրվել, օրինակ, Կիրովականում, երբ 151 զորակոչվածներից տեղում են եղել ընդամենը 19-ը: Տիկ. Միրզոյանը անդրադարձավ նաեւ Հայաստանում տեղակայված 7-րդ բանակի վիճակին, նշելով, որ երբ Ադրբեջանում 4-րդ բանակը արդեն համալրված է ադրբեջանցի զորակոչիկներով, ապա մեզ մոտ ԱԻՄ-ը իր կոչերով հայերին ստիպում է լքել 7-րդ բանակի զորամասերը, ինչը ամենեւին չի ծառայում հանրապետության շահերին:

Իր հերթին, 7-րդ բանակի զինվորական դատախազ Վաղարշակ Վարդանյանն ավելացրեց, որ դասալիքները խստագույնս կպատժվեն: Միայն անցյալ տարվա ընթացքում 8 քրեական գործ է հարուցվել այն զինվորների նկատմամբ, ովքեր զենք են վաճառել հանցագործ տարրերին: Վաճառված միավորներից 14-ն արդեն գտնվել են:

Այնուհետեւ տիկ. Միրզոյանն անդրադարձավ Երեւանի 16 հիվանդանոցներում բուժվող վիրավորների վիճակին, նշելով, որ 619-ից 234-ն արդեն ապաքինվել են:

Ժամանակն է, որ Հայաստանում ստեղծվի միայն վիրավորների վիճակով զբաղվող մի հատուկ կազմակերպություն: *«Առանց պետական աջակցության, միայն մեր ուժերով դժվար կլինի լուծել այդ հարցը»,* եզրակացրեց Գ. Միրզոյանը:

Հ. Ա.

Հայ երիտասարդ դաշնակահարը նվաճում է առաջին մրցանակը եւ 30 հազար դոլար

Նախանցյալ շաբաթ ֆրանսիական նշանավոր թերթերը՝ *«Ֆիգարոն», «Կոտիդիեն դը Պարին», «Ֆրանս-Սուարը»* եւ այլն իրար ետեւից նյութեր էին տպագրում հայ երիտասարդ դաշնակահար Վարդան Մամիկոնյանի Լոնդոնում ունեցած բացառիկ հաջողության մասին: *«Հասարակությունը հայտնագործեց վաղվա ամենամեծ դաշնակահարներից մեկին», «Լոնդոն. «Դաշնակի վարպետների» ընտրյալը», «Դաշնակի վարպետները Մոնտե-Կառլոյում. հայկական հաղթանակ», «Վարդան Մամիկոնյան. աստղի ծնունդը»*՝ ահա այսպիսի վերնագրեր էին կրում այդ նյութերը:

Անցյալ ամիս, հունիսի 13-ից սկսած, Վարդան Մամիկոնյանը մասնակցել է Մոնտե-Կառլոյի «Դաշնակի վարպետներ» «մրցույթների մրցույթին», որը համարվել էր լավագույն ուժեղ կազմ. ախոյանները տարբեր միջազգային մրցույթների դափնեկիրներ էին. այդ էր մրցույթի պայմաններից մեկը: Մեկշաբաթյա դժվար ընտրություններից հետո եզրափակիչ փուլին հասան երկու ամենատաղանդավորները՝ հունգարացի Աղրիեն Կրաուզը եւ Վարդան Մամիկոնյանը: Եզրափակիչ համերգի առաջին մասում հունգարացին մեծ ոգեւորությամբ կատարեց Բեթհովենի 3-րդ եւ Լիստի 1-ին կոնցերտները, սակայն չկարողացավ առաջ անցնել Վարդան Մամիկոնյանից, *«որը երկրորդ մասում մատուցեց հզորությամբ եւ երաժշտականությամբ խիստ տոգորված մի Լիստ, հասնելով իր երաժշտական մտածողության ծայրակետին եւ քննությունն ավարտեց հոգնած, Մոցարտի 23-րդ կոնցերտով»,* գրում է «Ֆրանս-Սուարը» թերթը:

Այնուհետեւ ժյուրին, գլխավորությամբ «Նյու Յորք Թայմսի» հռչակավոր երաժշտական քննադատ Հարոլդ Շոնբերգի, որ *«վաթսուն տարիներից ի վեր երաժշտական բախտեր է կերտում եւ փոխում»,* հայտնեց հաղթողի՝ Վարդան Մամիկոնյանի անունը:

Մամիկոնյանը ծնվել է 1970 թ. օգոստոսի 27-ին, Երեւանում, երաժշտական կրթությունն ստացել Մոսկվայի Չայկովսկու անվան կոնսերվատորիայում եւ արդեն 1990-ին նվաճել *Իվոն Լըֆեբյուր* մրցույթի առաջին մրցանակը: *«Մամիկոնյանն այսպիսով մտավ միջազգային կոնցերտիստների մեծ ասպարեզ»,* գրում է թերթը: *«Հայաստանում ծնված երաժիշտը Ֆրանսիա էր եկել առանց գրպանում մի սու անգամ ունենալու, որպեսզի բախտը փորձի Արեւմուտքում»:*

Վարդան Մամիկոնյանին հանձնվեց 30 հազար դոլարի չեկ, *«որ առասպելական գումար է այսօրվա խեղճ Հայաստանի համար»,* վերջացնում է «Ֆրանս-Սուարը»: ■

«Ազգ» թերթի համակարգչային ծառայությունը կպատրում է Apple® Macintosh® համակարգիչների տեխնիկական որակյալ սպասարկում եւ ուսուցում:

Ազգ AZG

Դիմելով մեզ, դուք կարող եք ձեռք բերել հայերենի ավտոմատ տողադարձիչ:

«Ազգ»-ի համակարգչային ծառայությունը ընդունում է նաեւ

- գովազդների
- խորհրդանիշների
- ֆիրմային նշանների
- կնիքների
- հրավիրատոմսերի
- տարբեր տեսակի ազդագրերի
- եւ ընդհանրապես համակարգչային ձեւավորման պատվերներ:

Դրանք կկատարվեն ձեր երեւակայածից բարձր մակարդակով:

Հասցեն. Երեւան, Հանրապետության 47, «Ազգ» թերթ. ☎ 58-18-41

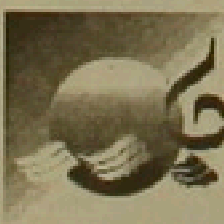

«Արամ Խաչատրյան» ֆիլհարմոնիկ սրահ

«ԱՇԽԱՐՀԸ ԵՎ ՄԵՆՔ»

Սիմֆոնիկ երաժշտության ամառային օրեր

Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախումբ (ՀՖՆ)

Գեղարվեստական ղեկավար եւ դիրիժոր Լորիս Ճգնավորյան

Երեւանի սիմֆոնիկ նվագախումբ (ԵՍՆ)

Դիրիժոր Գեւորգ Մուրադյան

Փառատոնը լուսաբանում է «ԼՐԱԲԵՐԸ»

Հովանավոր՝ Անդրնավբգազշին «ՊՐՈՄԵԹԵՎՍ» բաժնետիրական ընկերությունը

Հուլիս 5 Գերմանիա, ՀՖՆ

Է. Միրզոյան Սիմֆոնիա	Լ. Բեթհովեն Դաշնամուրի, ջութակի եւ թավջութակի եռակի կոնցերտ (Կ. Օհանյան, Ա. Մկրտչյան, Մ. Աբրահամյան)	Ռ. Շտրաուս Սիմֆոնիկ պոեմ «Թիլ Օյլենշպիգել»

Համերգների սկիզբը ժամը 19.30-ին

Տոմսերը վաճառվում են «Արամ Խաչատրյան» ֆիլհարմոնիկ սրահի տոմսարկղում, ամեն օր ժամը 11-ից 18-ը

Լուրերը Interfax-ի, «Սնարի» եւ մեր թղթակիցների

Azg Bi-daily, 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010

Խմբագիր՝ Յ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ Editor H. AVEDIKIAN

Macintosh համակարգչային շարուածքը Ո.Ա.Կ. մամլոյ եւ տեղեկատուութեան կեդրոնի

ՀՀ նախարարների խորհրդին առընթեր «Պարբերական» հրատ. տպարան, Արշակունեաց 2

digitised by A.R.A.R.@